

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma
2023–2025

Sisällys

Johdanto.....	4
1. Opiskeluhuollon kokonaistarve	5
2. Käytävissä olevat opiskeluhoitopalvelut ja arvio käytävissä olevista resursseista	9
3. Yhteisöllinen opiskeluhoito.....	11
3.1. Oppilaiden ja koulu yhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset	12
3.1.1.Toimintaympäristön terveellisyys ja turvallisuus sekä yhteisön hyvinvointi	12
3.1.2. Kiinnittyminen koulu yhteisöön	13
3.1.3. Järjestyssäännöt.....	14
3.1.4. Poissaolojen seuraaminen, niistä ilmoittaminen ja niihin puuttuminen	14
3.1.5. Tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus.....	15
3.1.6. Kuljetusten odotusaikojen ja turvallisuutta koskevat ohjeet.....	16
3.1.7. Tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen.....	16
3.1.8. Yhteistyö terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välillä	17
3.1.9. Kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja siihen puuttuminen	17
3.1.10. Yhteistyö oppilaan ohjauksessa, koulutuksen siirtymävaiheissa sekä jatko-opintojen suunnittelussa	20
3.2. Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa	22
3.3. Toimintayksikkökohtainen yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä	22
4. Yksilökohtainen opiskeluhoito.....	24
4.1. Oppilaan/opiskelijan ohjaaminen opiskeluhoitopalveluihin	25
4.2. Monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen ja suostumuksen hankkiminen sekä ryhmän yhtenäiset menettelytavat yksittäistä oppilasta tai opiskelijaa koskevan asian käsittelyssä.....	25
4.3. Opiskeluhoitokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen.....	26
4.4. Opiskeluhuollon tuki kurinpitörangaistuksen tai opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä... ..	26
4.5. Yhteistyö kouluterveydenhuollon laajoissa terveystarkastuksissa	27
4.6. Oppilaan tai opiskelijan sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen toimintayksikössä	27
4.6.1. Erityisruokavaliot.....	28
5. Yhteistyön järjestäminen oppilaiden/opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä koulussa työskentelevien ja muiden oppilaiden/opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa	28
5.1. Oppilaan/opiskelijan ja huoltajan osallisuus yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa	29
5.2. Koulun opetus- ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä. ..	29
5.3. Opiskeluhuollon moniammatillinen yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen, joustavan perusopetuksen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä.....	30

5.3.1. Yhteistyö joustavan perusopetuksen yhteydessä	30
5.3.2. Yhteistyö sairaalaopetuksen yhteydessä	30
5.4. Yhteistyö toimintayksikön ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa kuten nuorisopalvelut, lastensuojelu, erikoissairaanhoido ja poliisi.....	31
5.5. Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon periaatteista ja menettelytavoista tiedottaminen oppilaille/opiskelijoille, huoltajille ja yhteistyötahoille.....	32
6. Pohdintaa.....	33
Liitteet	34

Johdanto

Opetushallitus on julkaissut uudistetut opetussuunnitelmien perusteet opiskeluhoitoa koskevien lukujen osalta vastaamaan tammikuun 2023 alussa voimaan tulleita lakimuutoksia oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin (1287/2013, 377/2022 sote, STM).

Uudistuksen myötä esi- ja perusopetuksessa on siirrytty käyttämään käsitettä opiskeluhoito ja opetuksen tai koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma korvaa aiemmat koulu- tai oppilaitoskohtaiset opiskeluhoitosuunnitelmat, jotka poistuivat laista ja Opetushallituksen valtakunnallisista määräyksistä.

Tämä opiskeluhoitosuunnitelma koskee Heinolan kaupungin ylläpitämiä esiopetuksen ja perusopetuksen yksiköitä sekä Heinolan lukiota (yhteensä 12 toiminnallista yksikköä, jotka hallinnollisesti kuuluvat 9 yksikköön). Suunnitelman piiriin eivät kuulu Koulutuskeskus Salpauksen Heinolan yksikkö eikä Suomen Urheiluopisto Vierumäellä. Suunnitelma on laadittu yhteistyössä esiopetuksen, koulujen ja oppilaitosten henkilöstön, opiskeluhoitopalvelujen, lasten, oppilaiden ja opiskelijoiden sekä huoltajien kanssa yhteistyötahoja kuullen. Suunnitelma liitetään lastensuojelulain 12 §:n mukaiseen kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

Opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan, miten Heinolassa ja paikallisesti päätetyillä tavoilla kouluissa tai lukiossa toteutetaan yhteisöllistä opiskeluhoitotyötä, miten yksilökohtaista tukea järjestetään sekä miten lasten, oppilaiden, opiskelijoiden, heidän huoltajiensa ja yhteistyötahojen kanssa tehdään yhteistyötä. Suunnitelmassa linjataan myös toimintatavat kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan sekä kriisitilanteiden varalle.

Opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan toimenpiteet suunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi. Näitä ovat seurannasta vastuussa oleva taho toimintayksikössä, seurattavat asiat ja käytettävät menetelmät tietojen kokoamiseksi sekä seurannan aikataulu. Lisäksi kuvataan seurantatietojen käsittely ja hyödyntäminen koulun opiskeluhoitoon kehittämisessä sekä keskeisistä tuloksista tiedottaminen oppilaille, huoltajille ja tarvittaville yhteistyötahoille. Opiskeluhoitosuunnitelman toteutumista seuraa opetuksen järjestäjä. Lakisääteisesti suunnitelma on päivitettävä tarvittaessa. Heinolassa tarvetta arvioidaan vuosittain kerätyn päivitetyn tiedon pohjalta. Resurssitarpeen ja käytettävissä olevien resurssien päivytyksen osalta Heinola noudattaa hyvinvointialueelta tulevaa ohjeistusta.

Lasten ja nuorten kehitysympäristön ja koulun toimintaympäristön muuttuessa opiskeluhoitosta on tullut yhä tärkeämpi osa koulun, oppilaitoksen ja esiopetusyksikön perustoimintaa. Opiskeluhoito liittyy läheisesti toimintayksiköiden kasvatukseen ja opetustehtävään. Opiskeluhoitotyössä otetaan huomioon lapsen ja nuoren edun ensisijaisuus.

Lapsella ja nuorella on oikeus saada maksutta sellainen opiskeluhoito, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Opiskeluhoitolla tarkoitetaan lapsen, oppilaan ja opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa koulu-, oppilaitos- ja esiopetusyhteisöissä. Opiskeluhoitoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko toimintayksikköä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoitona. Tämän lisäksi lapsilla, oppilailta ja opiskelijoilla on lakisääteinen oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhoitoon. Monialainen yhteistyö on opiskeluhoitossa keskeistä. Opiskeluhoitotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen lapseen/nuoreen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen.

1. Opiskeluhuollon kokonaistarve

Maakunnallisen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman mukaisesti tulevien vuosien erityisiin kehittämiskohteisiin opetussuunnitelma- ja opiskeluhoitotyössä on annettu seuraavat lupaukset:

1. tuemme lapsia, nuoria ja perheitä heidän kasvuympäristöissään oikeaan aikaan ja erityispalvelut tarjoavat tarvittaessa jalkautuvaa tukea.
2. lisäämme lasten, nuorten ja perheiden osallisuutta heidän omassa asiassaan, yhteisöissä ja yhteiskunnassa.
3. luomme lapsille, nuorille ja perheille edellytyksiä hyvinvointiin terveelliseen elämään, itsestä huolehtimiseen ja arjen taitoihin.
4. vahvistamme lasten ja nuorten kanssa toimivien voimavaroja ja kasvatuksellista osaamista.

Tässä opiskeluhoitosuunnitelmassa esitetään arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista palvelujen riittävyyden, terveystarkastusten toteutumisen, henkilöstömitoitusten toteutumisen ja palvelujen määräaikaisen järjestämisen sekä yllä mainittujen lupauksen toteutumisen varmistamiseksi. Opiskeluhoollon kokonaistarve ja käytettävissä olevien opiskeluhoitopalvelujen määrä ilmoitetaan henkilötyövuosina.

Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta tukee käytettävissä olevien resurssien kohdentamista yhteisölliseen ja yksilökohtaiseen opiskeluhoitotyöhön sekä opiskeluhoollon yhteistyöhön. Arviossa otetaan huomioon opiskeluhoollon seurannassa, kehittämisessä ja toteuttamisessa vaadittava opetushenkilöstön ja opiskeluhoollon palveluiden asiantuntijoiden työpanos. Arviossa hyödynnetään monipuolisesti lasten ja nuorten terveyttä ja hyvinvointia sekä elinoloja koskevaa seurantatietoa, esimerkiksi kouluterveyskysely (2019 ja 2021) sekä maakunnallisten arviointikyselyiden (2020 ja 2022) tuloksia. Kyselyjen tulokset on käsitelty kuntakohtaisessa opiskeluhoollon kehittämistyöryhmässä.

Lisäksi huomioidaan toimintayksikön ja -ympäristön tarpeet, asuinalueen erityispiirteet sekä tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden määrä yksikössä. Arvion valmistelussa otetaan huomioon myös oppilailta/opiskelijoilta ja huoltajilta sekä opetus- ja yhteisöllinen opiskeluhoitohenkilöstöltä saatava tieto.

Tuen tarpeen tilanne yksiköittäin (3/2023) suhteutettuna valtakunnalliseen keskiarvoon

Koulu	Oppilasmäärä	Tehostettu tuki (valtakunnallinen 12,2 %)	Erityinen tuki (valtakunnallinen 9 %)
Sinilähde	162	13,6 %	12,5 %
Jyränkö	135	20 %	5 %
Kailas	418	15 %	15 %
Kirkonkylä	182	11,2 %	4,5 %
Lyseonmäki	493	12 %	11 %

Pienryhmätukitoimia käytetään myös tilanteissa, joissa ei ole tehostettua tukea käytössä eikä erityisen tuen päätöstä. Tämä tarve ei siis näy tilastossa. Tarkempi yksikkökohtainen tuen tilanne, mukaan lukien esiopetusryhmät ja Heinolan lukio, on esitetty liitteessä 1 (ei julkinen). Jokaisessa yksikössä arvioidaan tuen tarpeen lisääntyvän lukuvuonna 2023–2024.

Lukuvuoden 2022–2023 resurssit

Kouluaste	Lasten/Oppilaiden/Opiskelijoiden määrä
Esiopetus	128
Perusopetus	1390
Lukio	194
Yhteensä	1712

Palvelu	Resurssi	Huomioita
Kuraattorit	4,8	Sisältää vastaavan kuraattorin
Psykologit	1–2	Lisäksi 3 ostopalvelusopimusta
Neuvolaterveydenhoitajat	0,5	
Kouluterveydenhoitajat	3	
Opiskeluterveydenhoitajat	0,333	

Palvelu	Asiakkaita
Kuraattorit	477
Psykologit (ei sisällä ostopalvelusopimuksia)	221

Heinolassa on menneinä vuosina ollut erittäin niukka opiskeluhoitoresurssi, joten tuen velkaa maksetaan edelleen. Sittemmin resurssia on saatu vuosi vuodelta vähän lisää, mutta tarve olisi vieläkin enempään. Lasten ja nuorten pahoinvointi sekä mielenterveyden ja perhetilanteiden haasteet lisäävät tarvetta niin ennaltaehkäisevään kuin korjaavaankin työhön.

Tuen tarpeen indikaattoreita

Heinolan oma kiusaamiskysely toteutetaan joka toinen vuosi. 2022 kyselyyn vastasi 748 oppilasta. Tuloksista selviää, että vaikkakin puuttumisella saatiin suurin osa kiusaamisesta loppumaan, se jatkui usein jonkin ajan kuluttua. Huolestuttavaa on, että monessa tapauksessa puuttumisella ei ollut mitään vaikutusta ja joissain tapauksissa oppilaat kokivat kiusaamisen jopa pahentuneen puuttumisen jälkeen. Tämä kertoo siitä, että opiskeluhoillon ammattilaisia todella tarvitaan koulun pedagogisen henkilökunnan rinnalle.

Kiusaaminen loppui	133
Kiusaaminen jatkui ennallaan	43
Kiusaaminen loppui hetkeksi, mutta jatkui myöhemmin	87
Kiusaaminen paheni	11

Taulukko 1: Kiusaamiskysely 2022

Päihdetilannekyselyn (2022) mukaan heinolalaiset nuoret ovat päijäthämäläistä keskiarvoa epätietoisempia siitä, mistä apua ja tukea saa. Uusi laki ja terveyspalvelujen siirtyminen hyvinvointialueille aiheuttavat

epävarmuutta siitä, miten, mistä ja kuinka palveluja saa. Tämän vuoksi ennaltaehkäisevä työote on tärkeää ja riittävät matalan kynnyksen resurssit tulee turvata kouluille, lähelle lapsia ja nuoria.

17. Tiedätkö sinä, mistä saa apua tai tukea

esimerkiksi opettajalta, kuraattorilta, terveydenhoitajalta, psykologilta, nuorisotyöntekijältä, lääkäriltä

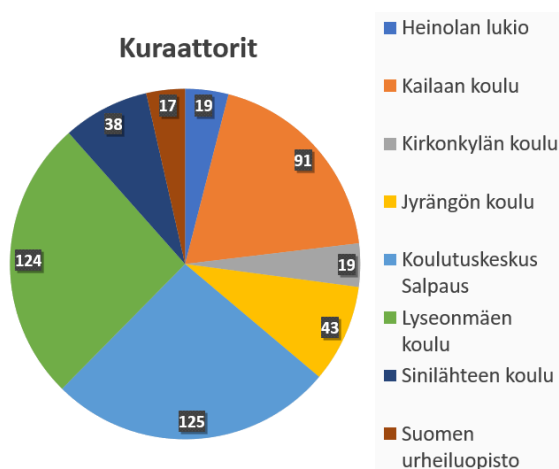
Vastaajien määrä: 2823 (nuoret)

Taulukko 2: Päihdetilannekysely 2022

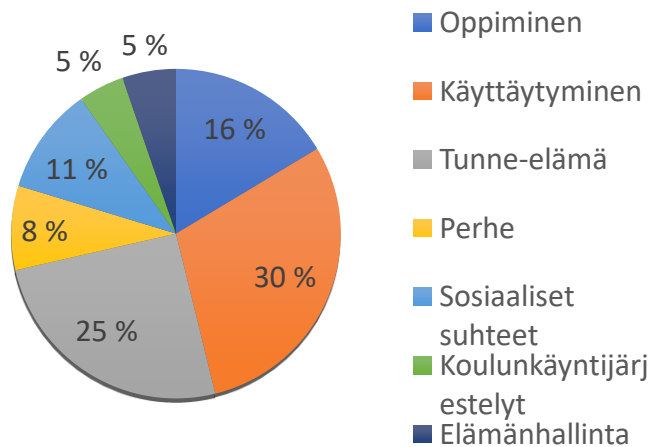
Aura-ohjelmaan kirjataan opiskeluhuollon asiakkuudet sisältäen esiopetuksen, perusopetuksen ja toisen asteen. Vuoden 2022 aikana Lyseonmäen ja Kailaan yksiköistä kirjattiin Aura-järjestelmään eniten asiakkuuksia. Lyseonmäen koulu on Heinolan ainoa yläkoulu, joten siellä opiskelevat kaikki Heinolan nuoret. Kailaan koulussa puolestaan toimivat kaikki Heinolan alakoulujen vaativan tuen ryhmät.

Aura-ohjelmaan kirjatut asiakkuudet 2022

Yli puolet kirjatuista yhteydenotoista koski käyttäytymisen tai tunne-elämän haasteita. Tilanteen korjaamiseksi Heinolassa ollaan asetettu erityisiksi painopistealueiksi toimivan ja turvallisen arjen turvaaminen (koulupoissaoloihin puuttuminen, kouluviihtyvyyden lisääminen, oppilaiden kuulluksi tuleminen, toimintayksikön myönteinen vuorovaikutuskulttuuri, yhteistyö huoltajien ja oppilaiden kanssa, osallisuutta edistävä toimintakulttuuri, harrastusmahdollisuudet kaikille), inspiroiva ympäristö, mielekäs arki, päihdehaittojen ehkäisy, kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän vastainen työ, toimivat matalan kynnyksen palvelut sekä hyvä palvelukokemus. Heinolan lukiossa koetaan lisääntyvää tarvetta panostaa mielenterveyspalveluihin.

Lv 21-22

Oppimiseen liittyvät haasteet työllistävät opiskeluhoitoa kolmanneksi eniten. Kouluterveyskyselyn (2021) mukaan noin 25 % heinolalaisista yläkoululaisista ja lukiolaisista kertoo kärsivänsä opiskelun vaikeuksista lukemista ja kirjoittamista vaativissa tehtävissä ja lähes 30 % laskemista vaativissa tehtävissä. Nämä vaikeudet heijastuvat myös muihin oppiaineisiin esimerkiksi luetunymmärtämisen haasteina.

Opiskeluhoillon tarve lukuvuodelle 2023–2024

Palvelu	Tarve	Huomioita
Psykologit	3	Mitoituksen mukaan
Kuraattorit	4,5	Heinolan resurssista hoidetaan myös Koulutuskeskus Salpauksen, Suomen Urheiluopiston sekä Hartolan kuraattoripalvelut.
Terveystuella	4	0,5 neuvolaterveydenhoitajaa, 3 kouluterveydenhoitajaa ja 0,5 opiskeluterveydenhoitajaa
Arjen tuen palvelut, perhesosiaalityö ja palvelutarpeen arviointi		Joustavasti tarpeen mukaan Heinolan lasten ja nuorten käytettävissä

2. Käytettävissä olevat opiskeluhoitopalvelut ja arvio käytettävissä olevista resursseista

Lapselle/oppilaalle/opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti psykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä työpäivänä sen jälkeen, kun lapsi tai nuori on tätä pyytänyt. Kiireellisissä tapauksissa keskustelu on järjestettävä samana tai seuraavana päivänä. Mahdollisuus on järjestettävä myös lapsen/oppilaan/opiskelijan huoltajan tai muun henkilön yhteydenoton perusteella, jollei kyseessä ole yhteydenottajan neuvonta ja ohjaus tai jos keskustelun järjestäminen on muusta syystä ilmeisen tarpeetonta. Mikäli yksikön oma kuraattori tai psykologi ei pysty määräajassa järjestämään aikaa, lapsi tai nuori ohjautuu toiselle työntekijälle.

Psykologin tai kuraattorin arvion perusteella lapsella ja nuorella on oikeus saada riittävä tuki ja ohjaus hänen opiskeluunsa ja kehitykseensä liittyvien vaikeuksien ehkäisemiseksi ja poistamiseksi. Psykiatrinen sairaanhoitaja voi osallistua tuen tarpeen arviointiin. Tarvittaessa lapsi tai nuori on ohjattava saamaan muita opiskeluhoitoon palveluja sekä muuta erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia ja nuoria tukevaa toimintaa.

Psykologi- ja kuraattoripalveluilla tarkoitetaan opiskeluhoitoon psykologin ja kuraattorin antamaa opiskelun ja koulunkäynnin tukea ja ohjausta, joilla edistetään esiopetus-, koulu- ja opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä lasten ja nuorten perheiden ja muiden läheisten kanssa ja tuetaan lasten/oppilaiden/opiskelijoiden oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia. Kouluterveydenhuollolla tarkoitetaan terveydenhuoltolain (1326/2010) 16 §:n mukaista kouluterveydenhuoltoa ja opiskeluterveydenhuollolla mainitun lain 17 §:n mukaista opiskeluterveydenhuoltoa. Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa toteuttavat terveydenhoitaja ja lääkäri. Terveydenhuoltolain (15 § (1326/2010) mukaan lastenneuvolan tehtävänä on edistää alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä terveyttä ja hyvinvointia.

Oppilas- ja opiskeluhoitolaki ohjaa opiskeluhoitoon työntekijöitä painottamaan työssään yhteisöllistä työskentelytapaa ja HVA:n suunnitelmissa painotetaan yhteisölähtöisiä palveluita, joissa korostuu ennaltaehkäisevä ja koko yhteisöä tukeva työskentely, sekä kohdennetut ryhmäinterventiot.

Psykologit

Psykologi osallistuu opiskeluhoitotyöhön oman alansa asiantuntijana sekä yksittäisen lapsen ja nuoren että koko yhteisön hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Psykologi voi olla mukana suunnittelemassa koko yhteisön tai yksittäisen ryhmän hyvinvointia tukevia toimenpiteitä.

Psykologin työn tavoitteena on tukea lasten ja nuorten oppimista ja hyvinvointia psykologisten arviointi-, konsultaatio- ja neuvontapalvelujen avulla. Psykologin työ sisältää oppimisvaikeuksien, erilaisten koulunkäyntivaikeuksien ja psyykkisen tilanteen arviointia sekä tukitoimien suunnittelua ja toteuttamista yhteistyössä lapsen tai nuoren lähiverkoston ja tarvittavan yhteistyöverkoston kanssa. Psykologit ohjaavat tarvittaessa perheitä koulun ulkopuolisten tukitoimien piiriin.

Kuraattorit

Kuraattori osallistuu sosiaalihuollon asiantuntijana oppilashuoltotyöhön sekä yksittäisen lapsen ja nuoren että koko yhteisön hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Kuraattoripalvelujen päämääränä yhteisössä on syrjäytymisen ehkäiseminen sekä yhdenvertaisuuden ja osallisuuden edistäminen. Kaikessa toiminnassa huomioidaan lapsen edun toteutuminen.

Kuraattoripalvelu ehkäisevänä sosiaalipalveluna tarjoaa opiskelun ja koulunkäynnin tukea ja ohjausta, jolla edistetään hyvinvointia ja sosiaalista turvallisuutta sekä yhteistyötä opiskelijoiden perheiden ja muiden läheisten kanssa. Työn tavoitteena on lapsen ja nuoren voimavarojen ja toimintakyvyn edistäminen sekä pyrkimys muovata ympäröiviä olosuhteita yhteistyössä lähiyhteisön kanssa. Kuraattorin osaamiseen sisältyy opetustoimen ja sosiaalihuollon lainsäädännön tuntemuksen lisäksi yksilöä ja perhettä tukevan palvelujärjestelmän tuntemus, sosiaaliin ongelmiin liittyvä muutostyö sekä lasten ja nuorten verkoston ja läheisten kanssa tehtävä tavoitteellinen yhteistyö. Kuraattorityötä toteutetaan yksilö-, perhe-, ryhmä-, verkosto-, kriisi- sekä yhteistyön menetelmin.

Neuvola- koulu- ja opiskeluterveydenhuolto

Neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tehtävänä on edistää ja ylläpitää lasten, oppilaiden ja opiskelijoiden terveyttä ja hyvinvointia yhteistyössä koulujen ja oppilaitosten henkilöstön ja vanhempien kanssa.

Neuvolapalveluiden tehtävänä on huolehtia esiopetusikäisten yksilöllisistä terveydenhuoltopalveluista sekä osallistua varhaiskasvatuksen esikouluikäisten yhteisölliseen oppilashuoltoon. Yksilöllistä neuvolapalvelua ovat määräaikaiset terveystarkastukset sekä monialaiset asiantuntijaryhmät.

Kouluterveydenhuollossa työskentelevät kouluterveydenhoitajat ja koululääkärit. Määräaikaiset koko ikäluokkaa koskevat terveystarkastukset muodostavat kouluterveydenhuollon toiminnan rungon. Hyvinvointialueelta saadun tiedon mukaan peruskoulun aikana oppilaille on yhdeksän terveystarkastusta. Koulun alkaessa ensimmäisellä luokalla, murrosikää lähestyttäessä viidennellä luokalla ja peruskoulun loppuvaiheessa kahdeksannella luokalla oppilaille tehdään laaja terveystarkastus, johon kuuluu terveydenhoitajan ja lääkärin tarkastus sekä vanhempien tapaaminen. Terveystarkastuksissa pyritään havaitsemaan tukea tarvitsevat lapset ja nuoret. Perheiden kanssa tehdään yhteistyötä tarvittavan tuen järjestämiseksi.

Opiskeluterveydenhuollon palveluja saavat lukioissa sekä ammatillisessa koulutuksessa opiskelevat. Opiskeluterveydenhuolto järjestää terveyden- ja sairaanhoitopalveluja mukaan lukien mielenterveys- ja päihdetyö sekä seksuaaliterveyden edistäminen. Erityisen tuen tarve pyritään tunnistamaan varhain ja ohjaamaan tarvittaessa lisätutkimuksiin ja hoitoon. Terveydenhoitajan tekemä terveystarkastus tehdään opiskelijalle ensimmäisenä tai toisena opiskeluvuotena ja lääkärintarkastus tarvittaessa.

Perhesosiaalityö

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen perhesosiaalityössä hoidetaan alueen lapsiperheiden sosiaalihuoltolain mukaista työtä. Perhesosiaalityön keskitetyssä yksikössä käsitellään mm. kaikki alueelta saapuvat lastensuojeluilmoitukset ja yhteydenotot. Lisäksi keskitetyn yksikön aikuisteniimissä hoidetaan lapsiperheiden aikuisten toimeentulotuki yms. asiat. Perhesosiaalityön alue työssä tehdään pääsääntöisesti kaikki alueen palvelutarpeen arvioinnit ja suunnitelmallinen sosiaalihuoltolain mukainen työ lapsiasiakkaiden osalta. Sosiaalihuoltolain mukainen suunnitelmallinen työskentely perustuu palvelutarpeen arvioinnissa määriteltyihin erityisen tuen tarpeisiin ja tehtyyn asiakassuunnitelmaan. Sosiaalihuoltolain mukaisessa työskentelyssä keskeistä on yhteistyö perheen ja verkostojen kanssa. Sosiaalihuoltolain mukainen asiakkuus on vapaaehtoista, jolloin vastentahtoisia tukitoimia ei voida tehdä. Asiakkaan kieltäytyessä tarjotuista tukitoimista, tulee arviotavaksi tukitoimien välttämättömyys sekä lastensuojeluasiakkuuden ja -tukitoimien tarve. Työskentelyyn otetaan aina mukaan sekä lapsi että huoltajat. Työskentelyssä kartoitetaan myös lapsen ja perheen läheisverkostoa, jotta löydettäisiin myös sieltä tukea perheen tilanteeseen.

Sosiaalihuoltolain mukaisessa työskentelyssä tukitoimia voivat olla mm. sosiaalityö, sosiaaliohjaus, perhetyö, tukihenkilö ja tukiperhe. Myönnettävistä tukitoimista tehdään päätökset, joissa on avattu niille asetetut tavoitteet konkreettisesti. Työskentelyssä tehdään yhteistyötä muiden perheen kanssa toimivien tahojen kanssa, jotta saadaan kokonaiskäsitys lapsen ja perheen tilanteesta ja voidaan yhteistyössä miettiä tukitoimia tilanteen parantamiseksi. Jos tarvittavat tukitoimet ovat saatavissa peruspalveluista eikä sosiaalihuollon asiakkuudelle ole tarvetta, ohjataan asiakas oikean avun piiriin ja sosiaalihuoltolain mukainen asiakkuus voidaan päättää. Asiakkaalle nimetään aina sosiaalityöntekijä-sosiaaliohjaaja-työpäri.

Arvio käytettävissä olevista resursseista

Heinola on saanut hyvinvointialueelta taulukosta ilmenevät resurssit vuodelle 2023–2024.

Koulutuksen järjestäjä	Kuraattori-resurssi	Laskennall. resurssi	Psykologi-resurssi	Laskennall. resurssi	Kouluterveysten th	Laskennall. resurssi	KTH Lääkäri resurssi	KTH lääkäri laskennallinen tarve	Opiskeluterveysten th	Laskennall. resurssi	OTH Lääkäri resurssi	OTH Lääkäri laskennallinen tarve	Oppilas-määrä Perus-opetus	Oppilas-määrä lukio
Asikkala	2	1,6	Osto	1,4	1,5	1,9 (1,5)	0,1	0,4	0,2	0,4	0,05	0,1	877	214
Hartola	0,2	0,3	Osto 0,2	0,2	0,2	0,4 (0,3)		0,07	0,1	0,07		0,02	158	44
Heinola	3+0,2	2,5	2+osto	2,19	3	3,2 (2,51)	0,3	0,7	0,4	0,3	0,01	0,1	1 506	197
Hollola	4,2	4,2	2+osto	3,52	4	6 (4,6)	0,8	1,3		*			2744	
Iitti	1,4	1,2	Osto	1,05	1,2	1,6 (1,2)		0,3	0,2	0,2		0,06	710	112
Kärkölä	0,8	0,6	?	0,51	0,8	0,9 (0,65)		0,2		*			395	
Lahti	22+3	20,9	9+osto	17,91	19,0	25,6 (19,57)		5,6	3,6	3,9		1,4	11 746	2230
Padasjoki	0,3	0,3	osto	0,30	0,4	0,4 (0,30)	0,1	0,1	0,1	0,06		0,02	197	35
Orimattila	4	3,2	2+osto	2,78	3,6	4,2 (3,2)	0,8	0,9	0,4	0,4		0,1	1949	220

Mitoitus
 670 oppilasta / kuraattori
 780 oppilasta / psykologi
 460 oppilasta / kouluterveysterveysten terveydenhoitaja
 570 oppilasta / opiskeluterveysten terveydenhoitaja
 2100 oppilasta / KTH Lääkäri
 1800 oppilasta / OTH lääkäri

* Ei toisen asteen koulutusta

3. Yhteisöllinen opiskeluhoito

Yhteisöllinen opiskeluhoito on ensisijaisesti toimintayksikön kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin pyrkivää ennaltaehkäisevää yhteistoimintaa kaikkien toimijoiden (lapset, oppilaat, huoltajat, henkilökunta, opiskeluhoito, alueen yhteistyötahot jne.) kanssa. Yhteisöllisyyttä tuetaan edistämällä lapsen, nuoren ja huoltajan osallisuutta toimintayksikön hyvinvoinnin kehittämisessä.

Yhteisöllisessä opiskeluhoitossa huolehditaan ihmisten hyvinvoinnin lisäksi myös toimintayksikön ympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Lasten/oppilaiden/opiskelijoiden ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä opiskeluhoitossa tärkeää ja hyvinvointia

vahvistavaa. Lasten/nuorten osallisuuden edistäminen on opetuksen järjestäjän tehtävä. Opiskeluhoito luo esiopetus-, koulu- ja oppilaitosyhteisössä edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

3.1. Oppilaiden ja koulu yhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset

Yhteisöllisessä opiskeluhoitotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään esiopetus-, koulu- ja oppilaitosyhteisön ja oppilasryhmien hyvinvointia. Vaikka yleinen hyvinvointi Heinolan kouluissa onkin lisääntynyt, on viimeisimmän kouluterveyskyselyn (2021) perusteella Heinolan perusopetuksessa syytä tehostaa mielenterveyden edistämistyötä. Kyselyn mukaan oman terveydentilansa koki keskinkertaiseksi tai huonoksi aiempaa selvästi useampi. Erityisesti mielialaan liittyvät ongelmat olivat lisääntyneet, sekä 4.–5. että 8.–9. -luokkalaisilla tytöillä jopa noin 15 prosenttiyksikköä.

Yhteisöllinen opiskeluhoito järjestetään monialaisessa yhteistyössä eri palvelualueiden kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Yhteisöllistä opiskeluhoitoa toteutetaan yhteistyössä lapsen/nuoren ja hänen huoltajiensa kanssa ottaen huomioon lapsen ikä ja edellytykset. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös muiden toimijoiden kanssa. Toimintayksikössä tai lapsen/nuoren hyvinvoinnissa havaittuihin huolenaiheisiin etsitään ratkaisuja yhdessä lasten/ oppilaiden/opiskelijoiden, huoltajien ja asiantuntijoiden kesken. Yhteisöllinen opiskeluhoito on kaikkien toimintayksikössä työskentelevien ja yhteisöllisen opiskeluhoitoon palveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu toimintayksikön hyvinvoinnista on toimintayksikön henkilökunnalla. Opiskeluhoitoon palveluja ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut, kouluterveydenhuollon ja lastenneuvolan palvelut. Näiden asiantuntijoiden tehtävät liittyvät niin yksilöön, yhteisöön kuin yhteistyöhön.

3.1.1. Toimintaympäristön terveellisyys ja turvallisuus sekä yhteisön hyvinvointi

Yhteisön ja sen ympäristön on suojattava terveyttä. Hyvät työ- ja opiskeluolosuhteet luovat edellytykset koko opiskeluyhteisön hyvinvoinnille, työ- ja opiskelukyvyyn säilyttämiselle sekä tulokselliselle oppimiselle. Lapsen/oppilaan/opiskelijan terveyden edistämiseksi on yhteisön ja opiskeluympäristön terveellisyys ja turvallisuus tarkastettava yhteistyössä oppilaitoksen ja sen opiskelijoiden, yksikköterveydenhuollon, terveystarkastajan, henkilöstön työterveyshuollon, työsuojeluhenkilöstön ja tarvittavien muiden asiantuntijoiden kanssa. Työolot tutkitaan joka kolmas vuosi työsuojeluviranomaisten aloitteesta. Tarkastuksesta laaditaan raportti ja samoin todetuista puutteista ja niiden korjaamisesta laaditaan suunnitelma. Arvioinnissa todettujen puutteiden korjaamista seurataan vuosittain.

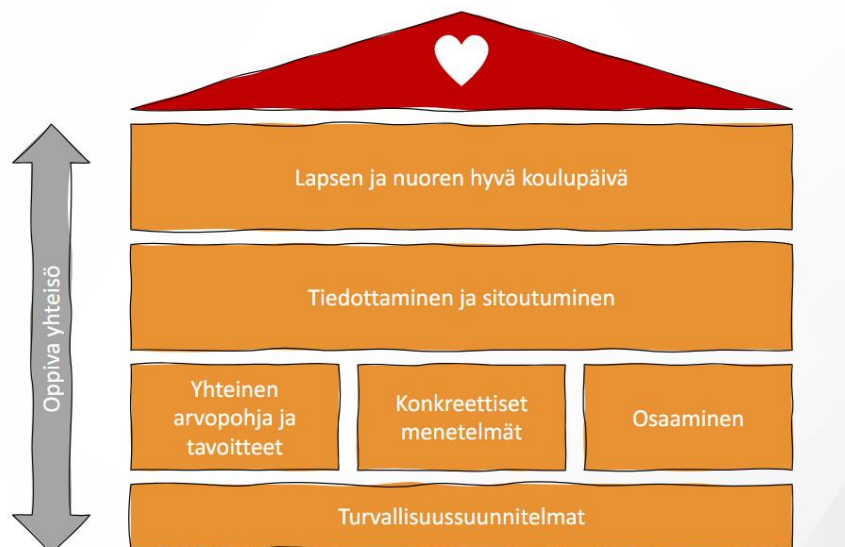
Yhteisön ja sen ympäristön tulee olla terveellinen, turvallinen, esteetön ja esteettisesti viihtyisä. Fyysiset työolot, kuten sisäilman laatu, yksikkötyön ergonomia, tapaturmavaarat, kalusteiden, sosiaalilojen, säilytystilojen ja yksikön siivouksen asianmukainen taso huomioidaan tarkastuksessa. Tarkastuksessa tulee käydä läpi opiskeluhoitoon suunnitelma.

Koulu- ja esiopetusrakennuksesta sekä opetustiloista ja -välineistä huolehtiminen ylläpitävät ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta. Toimintayksiköllä on yhtenäiset toimintatavat eri oppimisympäristöissä tapahtuvaa opetusta ja välitunteja varten. Eri oppiaineiden opetukseen laadittuja turvallisuusohjeita noudatetaan.

Heinolassa lähes kaikki koulurakennukset piha-alueineen ovat joko uusia tai muutaman vuoden sisällä peruskorjattuja. Myös niissä kouluissa, jotka vielä odottavat korjausta tai uutta rakennusta, on ollut viime vuosina mahdollista uusia kalusteita ja välineitä vastaamaan paremmin nykykoulun tarpeita. Lisäksi kaivataan kuitenkin kokonaissuunnitelmaa, joka tähtää piha-alueiden viihtyisyyden sekä toiminta- ja oleskelupaikkojen lisäämiseen koulujen pihilla.

Opetuksen järjestäjä varmistaa, että lapsen/oppilaan/opiskelijan oppimisympäristö myös työelämään tutustumisen aikana on turvallinen. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös koulu- ja esiopetuskuljetuksia, tapaturmien ennaltaehkäisyä ja tietoturvallisuutta koskevat toimintatavat.

3.1.2. Kiinnittyminen koulu yhteisöön

Kuva 1: Sari Kähkönen: Koulu yhteisöön sitoutuminen

Lasten, oppilaiden, opiskelijoiden ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä opiskeluhoollissa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa, ja sillä on keskeinen rooli koulu yhteisöön sitoutumisessa. Lasten ja nuorten osallisuuden edistäminen on opetuksen järjestäjän tehtävä. Opiskeluhoito luo edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Heinolan kouluissa panostetaan lukuvuonna 2023–2024 hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämiseen. Tavoitteena on järjestää tunnetaitokoulutusta koko opetushenkilöstölle, jotta voidaan varmistaa, että henkilökunnalla on riittävä osaaminen niin ennaltaehkäisevään kuin korjaavaankin työhön. Koulutyötä pyritään järjestämään entistä enemmän hyvinvointia tukevasti. Esiopetuksen laaja-alaisen oppimisen painopistealueiksi vuosille 2022–2025 on määritelty osallisuus omaan oppimiseen, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot sekä tunne- ja myötätuntokasvatus. Henkilöstökoulutuksissa painopistealue on ensi syksynä itsearviointi, sensitiivisyys ja myötätuntokasvatus sekä digiosaaminen.

Kaikissa Heinolan kouluissa toimii oppilaskunta/opiskelijakunta hallituksineen. Toiminta on ikätasoista ja sen kautta pyritään vaikuttamaan oppilaiden/opiskelijoiden tärkeiksi katsomiin asioihin koulujen toimintatapaan

sopivalla tavalla. Esimerkiksi Heinolan lukiossa opettajainkokouksen esityslista lähetetään ennalta opiskelijakunnan hallituksen puheenjohtajalle. Opiskelijakunnan hallitus kokoontuu ennen opettajainkokousta, tekee koonnin omista näkemyksistään ja valitsee edustajat opettajainkokoukseen. Opiskelijakunnan hallituksen edustaja välittää koonnin opettajille opettajainkokouksessa. Lisäksi lukion opiskelijakunta järjestää yhteisöllisyyttä tukevaa toimintaa opiskelijoille. Esiopetuksessa pidetään lasten kokouksia.

Koulut järjestävät minuuttikyselyitä (vain vähän vastausaikaa vaativia kysymyksiä ajankohtaisista teemoista), perheiden iltoja ja muita tapahtumia huoltajien osallisuuden ja toimivan kodin ja koulun välisen yhteistyön varmistamiseksi. Myös vanhempainryhmät ja perinteiset vanhempainillat ovat toiminnassa, joskin niiden muotoa pyritään yhteistyössä kotien kanssa muuttamaan entistä paremmin tarpeita vastaavaksi.

Esiopetuksessa tavataan huoltajia kaksi kertaa päivässä (haku- ja tuontitilanteet), koska suurin osa lapsista on myös esiopetusta täydentävässä varhaiskasvatuksessa. Näillä päivittäisillä tapamaisilla on huoltajille yleensä suurempi painoarvo yhteistyön rakentumisessa kuin vanhempainilloilla tai erillisillä keskusteluilla.

Lapsella/oppilaalla/opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Siihen kuuluu fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on lasten, oppilaiden, opiskelijoiden ja henkilökunnan turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa. Rauhallinen ilmapiiri edistää työrauhaa. Koulun vuosisuunnitelmaan sisällytetyt järjestyssäännöt lisäävät kouluyhteisön turvallisuutta, viihtyisyyttä ja sisäistä järjestystä. Järjestyssääntöjen muutokset vahvistaa koulutusjohtaja päätöksellään. Tavoitteena on varmistaa, että jokainen koulupäivä on jokaiselle lapselle ja nuorelle hyvä koulupäivä.

3.1.3. Järjestyssäännöt ja kohtaaminen

Jokaisella yksiköllä on heidän itsensä laatimat järjestyssäännöt. Ne tarkistetaan vuosittain lukuvuosisuunnitelman hyväksymisen yhteydessä. Heinolassa uskotaan, että sääntöjen painottamista tärkeämpää on aito vuorovaikutus, joka perustuu päivittäisille kohtaamisille. Kun asioista keskustellaan ja ymmärretään syyt sääntöjen takana, on niitä helpompi noudattaa.

3.1.4. Poissaolojen seuraaminen, niistä ilmoittaminen ja niihin puuttuminen

Oppilaan ja opiskelijan tehtävänä on huolehtia koulunkäynnistä työjärjestyksen mukaisesti ja huoltajan tulee ilmoittaa heti aamulla alakoulussa omalle opettajalle ja yläkoulussa luokanvalvojalle Wilma-viestillä, tekstiviestillä tai puhelimitse, jos oppilas/opiskelija on poissa koulusta. 18 vuotta täyttänyt vastaa itse poissaoloistaan. Esiopetuksessa poissaolosta ilmoitetaan esiopetusryhmään joko Wilma-viestillä, tekstiviestillä, puhelimitse tai hoitoaika-sovelluksen kautta. Opettaja/luokanvalvoja seuraa Wilman välityksellä poissaoloja päivittäin.

Heinola on ollut pilottina mukana perusopetuksen valtakunnallisessa SKY (sitouttava kouluyhteistyö) – hankkeessa ja ottaa lukuvuoden 2023–2024 alkaessa käyttöön hankkeessa kehitetyn poissaoloihin puuttumisen mallin. Malli painottaa läsnäolon vahvistamista. Siinä keskeistä on kouluun kiinnittymisen tukeminen lisäämällä oppilaan/opiskelijan hyvinvointia kouluyhteisössä yhteisöllisen opiskeluhuollon keinoin. Tavoitteena on luoda myönteistä, kouluun kiinnittymistä tukevaa toimintakulttuuria, vähentää ja ennaltaehkäistä turhien poissaolojen syntymistä ja päästä puuttumaan mahdollisimman varhain poissaolojen taustalla oleviin ongelmiin yhdessä oppilaiden, opiskelijoiden, huoltajien ja tarvittaessa

viranomaisverkostojen kanssa. Työkaluina käytetään esimerkiksi tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistamista, tiivistä kodin ja koulun yhteistyötä, osallisuuden ja vaikuttamisen lisäämistä ja poissaolojen säännöllistä seuranta. Pitkittyneet poissaolot voivat hankaloittaa opinnoissa etenemistä, vaikuttaa oppilaan/opiskelijan kaverisuhteisiin ja pahimmillaan lisätä syrjäytymisen riskiä, joten niihin on puututtava välittömästi huolen herättyä.

Huoli puheeksi:

- Poissaoloihin puuttumiseen on opettajalla lakisääteinen velvoite
- Keskustelu oppilaan/opiskelijan kanssa
- Tarvittaessa yhteys huoltajaan

Poissaoloihin puuttuminen:

- Yli 30 h poissaoloja
  - Yhteys oppilaaseen/opiskelijaan ja huoltajaan
  - Mietitään koulun tukitoimet
  - Vastuhenkilö luokanopettaja/-valvoja
  - Konsultointi (opiskeluhoito, muut tahot)
  - Tarvittaessa monialainen asiantuntijaryhmä
  - Sovitaan tukitoimista ja seurannasta
- Yli 50 h poissaoloja
  - Mietitään koulun tukitoimet ja niitä arvioidaan
  - Taustasyiden selvittely yhteistyössä opiskeluhoillon kanssa
  - Koulun yhteistyötahojen konsultointi ja yhteistyö
  - Vastuhenkilö luokanopettaja/-valvoja
- Yli 70 h poissaoloja
  - Mietitään koulun tukitoimet ja niitä arvioidaan
  - Tiivis ja säännöllinen yhteydenpito oppilaan/opiskelijan ja huoltajien kanssa
  - Tiivis yhteistyö koulun ulkopuolisten tahojen kanssa
  - Konsultointi, monialainen yhteistyö. Yhdessä sovitut tavoitteet, toimenpiteet ja seuranta
  - Vastuhenkilö sovittu monialaisessa asiantuntijaryhmässä, usein luokanopettaja/-valvoja/laaja-alainen erityisopettaja

Päijät-Hämeen puuttumisen malli on kokonaisuudessaan nähtävissä täällä:

<https://peda.net/alueet/paijathame/perusopetuksen-sitouttava-koulu yhteisotyo/paijat-hameen-poissaoloihin-puuttumisen-malli>

3.1.5. Tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus

Tapaturmien ehkäisy kuuluu osaksi kokonaisvaltaista turvallisuuden edistämistä toimintayksiköissä. Turvallisuussuunnittelun tulee pohjautua aina yksikkökohtaisten uhkatekijöiden selvittämiseen, jota edistetään jatkuvalla koulu- ja esiopetusryhmäkohtaisten tapaturmien sekä koulumatkatapaturmien seurannalla sekä kolmen vuoden välein tehtävällä opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden tarkastuksella.

Opetushenkilöstön vastuulla on toteuttaa opetussuunnitelman perusteiden mukaista opetusta tapaturmista ja turvallisuudesta. Lisäksi johdon tulee huolehtia, että toimintayksikössä on riittävästi ensiapukoulutettuja, jotta toiminta hätätilanteessa on mahdollisimman tehokasta ja loukkaantunut henkilö saadaan mahdollisimman nopeasti hoitoon.

Suunnitelmallinen kouluissa ja esiopetusryhmissä sattuneiden tapaturmien seuranta tuottaa tietoa suoraan toimintayksiköissä tehtävän ennaltaehkäisytyön tueksi. Opettajien ja muun henkilökunnan ensiaputaitoja ja näiden valmiuksien ylläpitämistä edistetään säännöllisellä koulutuksella.

Koulutapaturmilla tarkoitetaan oppilaalle/opiskelijalle koulumatkalla (=matka kotoa kouluun ja koulusta suoraan kotiin), yksikössä muualla koulutuntien aikana koulutyötä suorittaessa tai koulun järjestämissä opettajan valvomissa tilaisuuksissa sattunutta tapaturmaa. Yksiköissä järjestetään myös eri järjestöjen toimintaa, joissa sattuneet tapaturmat eivät ole yksikkötapaturmia. Esiopetuksen osalta tarkoitetaan matkaa esiopetukseen ja esiopetuksesta suoraan kotiin tai esiopetusaikana sattuneita tapaturmia. Tapaturmia koskevat ohjeet löytyvät Wilmasta ja turvallisuuskansiosta.

Yksiköissä on omat lääkekaapit ja ensiapuvälineistö, joista ensiavusta vastaavat henkilöt huolehtivat. Opettajat osallistuvat ensiapukoulutukseen, jota työnantaja tarjoaa. Koulujen ja oppilaitosten turvallisuusvastaavat vastaavat ensiapukoulutusten riittävydestä. Koko esiopetushenkilöstöllä on voimassa oleva Ensiapu1- koulutus. Lääkehoitosuunnitelmat on esiopetuksessa päivitetty 12.11.2021; uusi HVA mallin mukainen päivitetään ensi syksynä. Ryhmien lääkehoitovastaavat ovat siihen koulutuksen saaneita työntekijöitä. Kaikilla, jotka lääkitsevät lasta, on lääkehoitokoulutus.

3.1.6. Kuljetusten odotusaikoja ja turvallisuutta koskevat ohjeet

Päijät-Hämeen kuntien koulukuljetuksista vastaavat lautakunnat/valtuustot ovat hyväksyneet koulukuljetuksia koskevat yleiset periaatteet ja ehdot, joiden täyttyessä kunta järjestää opiskelijalle koulukuljetuksen. Ohjeistukset löytyvät Heinolan kaupungin verkkosivuilta <https://koulut.heinola.fi/perusopetus/koulukuljetukset>

3.1.7. Tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen

Tavoitteena on ohjata lapsia ja nuoria terveellisen elämäntavan piiriin. Tupakoinnin, alkoholin ja päihteiden käyttöön liittyviä terveydellisiä ja muita haittatekijöitä käydään läpi oppilaan/opiskelijan koulu- ja opiskeluaikana ikäkauden huomioon ottaen usean eri oppiaineen puitteissa ja erityisesti terveystiedon oppimäärässä. Koulu/oppilaitos voi myös pyytää ulkopuolisia asiantuntijoita puhumaan opiskelijoille tupakan- ja päihteidenkäytön haitoista.

Terveydenhoitajan vastaanotolla terveystapaamisessa sekä koululääkärin vastaanotolla terveystarkastuksen yhteydessä otetaan ikätasoisesti ja systemaattisesti jokaisen oppilaan/opiskelijan kohdalla puheeksi tupakointi, nuuskaaminen, alkoholi ja muiden päihteiden käyttö.

Oppilaitoksen järjestyssäännöissä on lain 689/2010 mukaan tupakointi koulussa, koulun ulkoalueilla ja koulun tilaisuuksissa kielletty, myös yli 18-vuotialta. Päihteiden ja huumeiden tuonti kouluun tai niiden vaikutuksen alaisena oleminen koulussa on kielletty.

Päihteiden käytöstä kerätään tietoa kahden vuoden välein toteutettavalla kouluterveyskyselyllä. Kouluterveyskyselyn (2021) mukaan 52 % Heinolan 8. ja 9. -luokkalaisista kertoo, että omalta paikkakunnalta on helppo hankkia huumeita. Kokeilumäärät ovat kuitenkin kahden vuoden takaisesta hieman vähentyneet. Huolestuttavaa on, että tyttöjen osuus huumeikokeiluista on noussut. Tupakkatuotteiden ja sähkösavukkeiden käyttäminen sekä nuuskaaminen ovat vähentyneet Heinolassa vuodesta 2019. Alkoholin käyttö on kutakuinkin samalla tasolla kuin 2019.

Heinolassa on voimassa seuraavanlainen lasten ja nuorten päihteidenkäyttöä koskeva ohjeistus: Jos koulun henkilökunnan jäsen toteaa oppilaan/opiskelijan olevan päihtynyt, hän ilmoittaa asian rehtorille ja huoltajille. Oppilaan/opiskelijan tilannetta seurataan ja mikäli päihtymystila on voimakas, soitetaan 112. Lisäksi tehdään lastensuojeluilmoitus. Malli löytyy kokonaisuudessaan Heinolan kaupungin kotisivuilta <https://www.heinola.fi/wp-content/uploads/2022/02/Koulun-toimintaohje-paihde-epailyissa.pdf>

Esiopetuksesta lasta ei luovuteta hakutilanteessa päihtyneelle henkilölle, vaan ollaan yhteydessä sekä päiväkodin johtajaan että varahakijaan. Esiopetuksen henkilöstöllä on kaltoinkohtelun toimintaohjeisto lapsen kaltoinkohtelupäilyn selvittelyyn. Päihteidenkäyttötapauksissa tehdään aina lastensuojeluilmoitus niin esiopetuksessa, kouluissa kuin lukiossakin ja arvioidaan opiskeluhuollon palveluiden tarve.

Tupakkatuotteiden käyttöön liittyvissä tilanteissa toimitaan seuraavan mallin mukaan <https://www.heinola.fi/wp-content/uploads/2022/02/Koulun-toimintaohje-tupakkatuotteissa.pdf>. Päihteiden tai tupakkatuotteiden käyttö otetaan aina heti puheeksi oppilaan itsensä kanssa ja alaikäisten kohdalla ollaan yhteydessä huoltajaan.

3.1.8. Yhteistyö terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välillä

Kouluterveydenhuollon työntekijät osallistuvat koulu yhteisössä oppilaan terveyden edistämiseen ja terveystiedon vahvistamiseen yhteistyössä opetushenkilöstön ja opiskeluhuollon asiantuntijoiden kanssa. Toiminta on kuvattu hyvinvoinnin vuosikellossa.

Terveystieto-oppiaineen opetusta voidaan toteuttaa yhteistyössä kouluterveydenhuollon ja muun oppilashuollon henkilöstön kanssa. Terveystiedon opettajan tukena terveystiedon opetukseen. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon terveystarkastukset ovat osa terveyskasvatusta. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa toteutetaan lapsen ja nuoren kehitystason mukaisesti terveysneuvontaa ja – ohjausta. Yksilö- ja ryhmäneuvonnassa painotetaan kansanterveyden kannalta keskeisiä aiheita, ja tekijöitä, joita esimerkiksi yksikköterveyskysely nostaa esiin. Näitä ovat esimerkiksi mielenterveys, seksuaalisuus, tartuntataudit, väkivalta ja yksikkökiusaaminen, tapaturmien ehkäisy ja turvallisuus, ravitsemus, painon hallinta, tupakoinnin, päihteiden ja huumaavien aineiden käytön ehkäisy ja lopettaminen, uni ja lepo, hygienia, suun terveys, liikunnallinen elämäntapa sekä tietokonepelit, tv-viihde ja viihde-elektronikka.

Yksilö- ja ryhmäneuvontaa toteutetaan suunnitelmallisesti ja lasten ja nuorten kehitykselliset tarpeet huomioiden kohdennettuna oppilaille/opiskelijoille ja heidän huoltajilleen. Lisäksi yläluokkalaisista valitut energiajuoma-agentit käyvät pitämässä 5–6-luokkalaisille tietoisuuksia ja ravitsemusterapeutin voi kutsua pitämään oppitunteja.

Hammashoito on jalkautunut Heinolan esi- ja perusopetuksen yksiköihin. Hammaslääkäri tulee kouluille ja suuhygienistinkin toivotettaisiin lämpimästi tervetulleeksi. Joissain kouluissa vanhempainryhmä tarjoaa xylitolipastillit ruuan jälkeen.

3.1.9. Kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja siihen puuttuminen

Heinolan esiopetusryhmissä, kouluissa ja oppilaitoksissa on kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään nollatoleranssi. Tilanteisiin puututaan viipymättä ja niistä tiedotetaan tilanteisiin osallistuneiden huoltajia mm. Wilman kautta. Esiopetusryhmissä, luokissa ja yhteisöllisissä opiskeluhoitoryhmissä keskustellaan tilanteen vaatimalla tavalla.

Lisäksi kouluissa ja oppilaitoksissa on käytössä yksikön itsensä valitsema hyväksyvän ilmapiirin rakentamiseen ja kiusaamisen ehkäisyyn tähtäävä ohjelma. Käytössä ovat mm. Heinolan oma, yhdessä lasten kanssa kehitetty ohjelma Esko (Ei saa kiusata ollenkaan), KiVa-koulu ja Mini-Verso. Jokaiseen ohjelmaan liittyy ennaltaehkäisy, puuttumisen malli ja seuranta. Toiminnalla on nimetty vastuuhenkilö ja viime kädessä vastuun kantaa yksikön johtaja. Esiopetuksessa käytetään yksikkökohtaisia lomakkeita, joiden täyttämisestä vastaa ryhmän opettaja. Esiopetuksessa on käytössä läheltä piti-ilmoitukset työsuojeluun tilanteissa, joissa lapsi vahingoittaa työntekijää.

Tarvittaessa tehdään yhteistyötä poliisin ja lastensuojelun kanssa. Käytössä olevasta ohjelmasta ja siihen liittyvästä ohjeistuksesta tiedotetaan henkilöstöä, oppilaita, huoltajia ja yhteistyötahoja lukuvuoden alussa. Tarvittaessa järjestetään perehdyttämistä ja koulutusta. Toiminnan vaikuttavuutta arvioidaan keväisin.

Lukiolla järjestetään vuosittain kaikille opiskelijoille opiskeluhyvinvointikysely. Kyselyn tuloksia hyödynnetään opiskelijoiden turvallisuuden ja hyvinvoinnin ylläpitämiseksi. Kyselyn vuosiluokkatasoisia tuloksia käydään läpi ryhmänohjaajien johdolla luokissa ja sen jälkeen ryhmät käyvät kertomassa omat terveisensä opiskeluhuoltoryhmälle. Niin lukiossa kuin kouluissa ja esiopetusryhmissäkin kiusaamistapauksiin puuttuu ensimmäisenä se henkilökunnan jäsen, jonka tietoon kiusaaminen ensimmäiseksi tulee tai joka kiusaamista huomaa. Kyselyssä esiin tuleviin, esimerkiksi kiusaamistapauksiin, reagoi ensimmäisenä ryhmänohjaaja. Häirintäyhdyshenkilönä toimii kuraattori. Suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sisältyy Heinolan lukion opetussuunnitelmaan. Ryhmänohjaajat käyvät opiskelijoiden kanssa läpi suunnitelman vuosittain.

Jokaisella yksiköllä on suunnitelma lasten ja nuorten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Suunnitelmassa otetaan huomioon sekä lasten/oppilaiden/opiskelijoiden keskinäiset, että oppilaiden/opiskelijoiden ja aikuisten väliset vuorovaikutussuhteet toimintayksikössä. Toimintayksikön suunnitelmassa kuvataan:

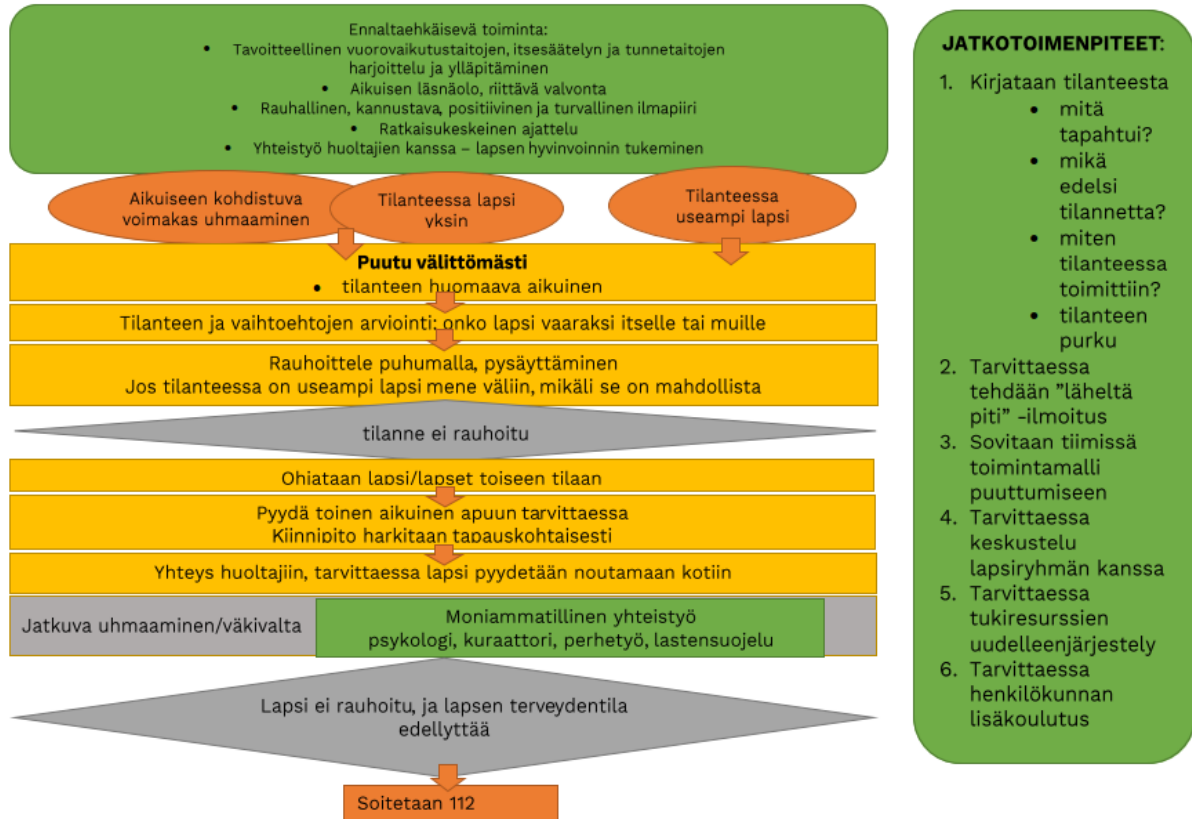
- yksikön käytössä olevat kiusaamisen vastaiset ohjelmat ja näiden vastuuhenkilöt
- kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja siihen puuttuminen
- edellä mainittujen asioiden käsittely yhteisö-, ryhmä- ja yksilötasolla
- yksilöllinen tuki, tarvittava hoito, muut toimenpiteet ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että sen kohteena olevan osalta
- yhteistyö huoltajien kanssa
- yhteistyö tarvittavien viranomaisten kanssa
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, opiskelijoille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi

Väkivaltaan ja seksuaaliseen häirintään puuttumisessa on oleellista toisia kunnioittamaan ohjaava kasvatus, turvallisen aikuisena oleminen nuorelle ja seksuaalista häirintää tai väkivaltaa epäiltäessä suora puheeksi otto ja oikea-aikainen auttaminen.

Seksuaalisen häirinnän ehkäisyssä ja siihen puuttumisessa noudatetaan valtakunnallista ohjeistusta <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/opus-seksuaalisen-hairinnan-ennaltaehkaisemiseksi-ja-siihen>

Muita häirintään ja väkivaltaan liittyviä ohjeistuksia:

VARHAISKASVATUKSEN JA ESIOPETUKSEN MALLI VOIMAKKAAN UHMAAMISEN JA VÄKIVALTAISEN KÄYTTÄYTYMISEN PUUTTUMISEEN

- Häirintään puuttumisen malli kouluille <https://www.heinola.fi/wp-content/uploads/2022/02/Toimintamalli-hairinnan-puuttumiseen.pdf>
- Väkivaltilanteeseen puuttumisen malli kouluille <https://www.heinola.fi/wp-content/uploads/2022/02/Puuttumisen-malli-vakivaltilanteessa.pdf>
- <https://nettiturvakoti.fi/>
- FGM puheeksi otto <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojeluilmoitus>
- Lapsi rikoksen uhrina [https://oikeus.fi/material/collections/20210204220616/7NsQIJsI7/Lapsi rikoksen uhrina taskuopas .pdf](https://oikeus.fi/material/collections/20210204220616/7NsQIJsI7/Lapsi_rikoksen_uhrina_taskuopas.pdf)
- Turvataitoja lapsille / Turvataitoja nuorille www.thl.fi
- Ihmisoikeuskasvatus Suomessa (www.ihmisoikeuskeskus.fi)
- Rakentavaa vuorovaikutusta - demokraattisen osallisuuden vahvistaminen, vihapuheen ja väkivaltaisen radikalismien ennaltaehkäisy <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/rakentavaa-vuorovaikutusta>
- Kiusaaminen ehkäisy sekä työrauhan edistäminen varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa sekä toisella asteella: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-562-4>

Heinolassa tehty systemaattinen työ kouluhyvinvoinnin edistämiseksi näkyy esimerkiksi kouluterveyskyselyssä (2021), jossa kahden vuoden takaiseen nähden kiusattujen määrä oli selvästi vähentynyt ja samaan aikaan koulusta piti enemmän oppilaita kuin 2019. Vain häiritsevää seksuaalista ehdottelua ja ahdistelua oli lisääntynyt reilusti – lukiossa noin 10 prosenttiyksikköä ja yläkoulussa jopa yli 25 prosenttiyksikköä. Kuitenkin yleinen hyvinvointi kouluissa on lisääntynyt ja koulu koetaan entistä turvallisemmaksi paikaksi.

3.1.10. Yhteistyö oppilaan ohjauksessa, koulutuksen siirtymävaiheissa sekä jatko-opintojen suunnittelussa

Opiskeluhuollon tavoitteet, tehtävät ja toteuttamisen periaatteet muodostavat esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen ulottuvan jatkumon. Eri koulutusasteiden vuorovaikutus on tärkeää pohdittaessa opiskeluhuollon toimintaa kokonaisuutena. Yhtenäiset käytännöt tukevat eri kehitysvaiheissa oppilaan terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Opiskeluhuollon monialaisen yhteistyön rakenteita, muotoja ja toimintatapoja kehitetään toimintayksiköissä ja eri yhteistyötahojen kanssa. Kehittämistyö edellyttää opiskeluhuollon suunnitelmallista arviointia.

Nivelvaiheissa huolehditaan sekä opetuksen että opiskeluhuollon järjestämiseksi tarvittavien tietojen siirtämisestä. Tietoja siirretään yhteistyössä oppilaan/opiskelijan ja huoltajan kanssa. Yksilökohtaisen opiskeluhuollon toteuttamisen kannalta välttämättömät tiedot voidaan kuitenkin siirtää joka tapauksessa. Jos oppilas/opiskelija siirtyy toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen, tähän tarvitaan kuitenkin oppilaan/opiskelijan, tai mikäli hänellä ei ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, huoltajan suostumus.

Varhaiskasvatuksesta esiopetukseen

Heinolassa on luotu oma malli nivelvaiheeseen lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Lapsi pääsee mm. tutustumaan tulevaan esiopetustilaan ja toimintaan, huoltajille järjestetään keväällä infoilta ja vanhempainilta elokuussa toiminnan alkaessa. Lapsen kehityksestä ja oppimisesta pyritään saamaan monipuolisesti tietoa mm. erilaisten testien (KPT sekä luki- ja matemaattiset valmiudet, tarvittaessa Kummi 3 ja Mavalka) avulla.

Esiopetuksessa lapselle tehdään yhdessä huoltajien kanssa lapsen henkilökohtainen esiopetussuunnitelma (LEOPS) lokakuun loppuun mennessä. Suunnitelmaan kirjataan tavoitteet lapsen esiopetusvuodelle, joita arvioidaan tarvittaessa, mutta viimeistään kevätkauden loppupuolella. Lapsen tulevaa koulupolkua pohditaan yhdessä huoltajien ja asiantuntijoiden kanssa ja tarvittaessa lapsi ohjataan psykologin tutkimuksiin. Esiopetuksen vuosisuunnitelmassa on kuvattuna kolmiportainen tuki, joka on myös huoltajien luettavissa Wilmassa.

Esiopetuksesta alakouluun

Esiopettaja tekee kouluun siirtyvästä lapsesta kirjallisen yhteenvedon, jonka huoltaja saa luettavaksi ennen sen siirtämistä tulevalle opettajalle. Keväällä esiopettaja ja tulevan ensimmäisen luokan opettaja kokoontuvat siirtopalaveriin. Mukaan voi tarvittaessa kutsua esimerkiksi varhaiskasvatuksen erityisopettajan, erityisopettajan, kuraattorin, terveydenhoitajan, rehtorin tai päiväkodin johtajan. Huoltajilta pyydetään lupa keskusteluun.

Alkuluokkatoiminta on lapsen kehitystä, kasvua ja oppimista tukevaa toimintaa esiopetuksen ja ensimmäisen vuosiluokan nivelvaiheessa. Toiminnan keskeisiä tavoitteita esiopetuksen ja ensimmäisen vuosiluokan opetussuunnitelmien mukaisesti ovat mm. vahvistaa myönteistä minäkuvaa ja käsitystä itsestä oppijana, auttaa kasvamaan yhteisöllisyyteen ja yhdessä toimimiseen, ohjata tietoiseksi omasta oppimisesta ja opettaa opetussuunnitelmien mukaisia perustietoja ja -taitoja). Toiminnan myötä koulun aikuiset ja tilat tulevat esikoululaisille tutuiksi, mikä vähentää jännitystä kouluun siirryttäessä.

Heinolassa on toteutettu alkuluokkatoimintaa sivistyslautakunnan päätöksellä vuodesta 2010. Alkuluokkasuunnitelma laadittiin 2017 ja sitä päivitettiin keväällä 2021. Voimassa olevan linjauksen mukaan

alkuluokkatoimintaa on oltava viikoittain vähintään 2 x 45 min. tai kuukausittain vähintään 360 min./kk. Alkuluokan toiminnasta laaditaan vuosittain toimintasuunnitelma varhaiskasvatuksen opettajien ja luokanopettajien yhteistyönä. Heinolassa kannustetaan kouluja ja esiopetusryhmiä palauttamaan alkuluokkatoiminta vähintään Covidia edeltäneelle tasolle lukuvuoden 2023–2024 aikana. Pidemmän tähtäimen pyrkimyksenä on lukuvuoden 2024–2025 aikana muodostaa esiopetuksesta ja kahdesta ensimmäisestä vuosiluokasta nykyistä yhtenäisempi kokonaisuus aloittamalla vuosiluokkiin sitomattoman esi- ja alkuopetuksen pilotti/pilotteja eri yksiköissä.

Alakoulusta yläkouluun

Kuudennen luokan kevään aikana alakoulujen laaja-alaiset erityisopettajat teettävät testejä (esim. Allu, MAKEKO, sanaketju, sanelu ja lukunopeus) oppilaiden taitojen kartoittamiseksi. Keväällä pidetään myös nivelvaiheneuvottelut ja verkostopalaveri, jotta tarvittava tieto oppilaista siirtyisi yläkouluun. Yläkoulun opinto-ohjaajat suorittavat yläkouluesittelyjä, oppilaat pääsevät tutustumaan uuteen kouluun ja uusiin luokkakavereihin. Oppilaille ja huoltajille järjestetään toiminnallinen vanhempainilta. Nivelvaiheessa alakoulusta yläkouluun voidaan myös hakeutua erikoisluokille, pienluokalle tai JOPO-luokalle.

Yläkoulusta toiselle asteelle

Perusopetuksen jälkeen nuoret suuntaa jatko-opintoihin. Nuoret suunnittelevat omaa opinpolkuaan ohjausyhteistyössä opinto-ohjaajan ja 2. asteen kanssa. Henkilökohtaista tehostettua ohjausta annetaan 8.–9. -luokkalaisille ympäri vuoden. Yläkoulu ohjaa ja valvoo, että nuoret hakeutuvat jatko-opintoihin, mutta huoltajilla on vastuu opintoihin hakeutumisesta.

Yhteishaun tulosten selviämisen jälkeen yläkoulu tarkastaa VALPAS-palvelusta oppivelvollisen tilanteen. Parhaassa tapauksessa nuori saa opiskelupaikan ja ottaa sen vastaan, mutta aina näin ei käy. Jos nuori ei saa opiskelupaikkaa, yläkoulun opinto-ohjaaja ottaa yhteyttä nuoreen ja huoltajaan ja ohjaa nuorta hakemaan jatkuvan haun piirissä oleviin oppilaitoksiin. Lokakuun loppuun mennessä nuorelle on osoitettava opiskelupaikka. Nuorella on koko prosessin aikana oikeus saada ohjausta ja tukea. Mm. etsivä nuorisotyö on nuoren tukena. Tavoite on, että nuoren omat urasuunnittelutaidot kehittyvät ohjauksessa ja opetuksessa.

Heinolassa kaikille lukioon hyväksytyille opiskelijoille annetaan tervetulo paketti, jossa lukion toimintaa esitellään. Paketti annetaan opiskelijalle kotiin vietäväksi opiskelupaikan vastaanottamisen yhteydessä. Lukuvuoden alussa erityisopettaja ja opinto-ohjaaja ovat yhteydessä yläkouluun tarvittavien tietojen siirtämiseksi.

Koulutetut tutoroppilaat auttavat ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoita lukio-opintoihin liittyvissä kysymyksissä ja huolehtivat siitä, että uudet oppilaat kokevat olonsa turvalliseksi ja tervetulleeksi. Tutoreiden puoleen voi kääntyä kaikissa opiskeluun ja koulun arkeen liittyvissä asioissa. Tutorit ovat mm. mukana järjestämässä 1. vuosikurssin ryhmäytymisiltapäivää. He esittelevät 9. luokkalaisille lukio-opiskelua yhdessä opinto-ohjaajan kanssa. Myös 9. luokkien huoltajille järjestetään tilaisuus Heinolan lukion esittelemiseksi. Kaksoistutkintoa opiskelevien opiskelijoiden vanhemmille pidetään vanhempainilta Teamsissa.

Opinto-ohjaaja seuraa yhdessä ryhmänohjaajien kanssa jokaisen opiskelijan opintojen edistymistä. Opinto-ohjaaja käy 2. ja 3. vuosikurssin opiskelijoiden kanssa henkilökohtaisen ohjauskeskustelun ylioppilastutkinnosta ja jatko-opinnoista. Tarvittaessa hyödynnetään myös muuta opiskeluhoitoryhmän asiantuntemusta.

Mikäli opiskelija jää pois lukio-opinnoista, opinto-ohjaaja ohjaa hänet muun koulutuksen opiskelijaksi. Jos oppivelvollinen opiskelija jää pois opetuksesta, eikä toisesta opiskelupaikasta ole tietoa, opinto-ohjaaja toimittaa opiskelijan tiedot Valpas -järjestelmään.

3.2. Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Kriisisuunnitelmassa määritellään toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelma päivitetään yhteistyössä tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset kuten pelastussuunnitelma.

Suunnitelmassa kuvataan:

- kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat äkillisissä kriisitilanteissa,
- johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako kriisitilanteissa ja niihin varautumisessa,
- sisäisen ja ulkoisen sekä koulun ja opetuksen järjestäjän välisen tiedottamisen ja viestinnän periaatteet,
- psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestäminen
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, oppilaille/opiskelijoille, huoltajille ja yhteistyötahoille,
- toimintavalmiuksien harjoittelu sekä
- suunnitelman arviointi ja päivittäminen.

Heinolassa on luotu turvallisuuskansio-malli, jonka liitteenä olevassa kriisisuunnitelmassa edellä mainitut asiat on kuvattu. Suunnitelma tarkistetaan vuosittain ja käydään oppilaiden/opiskelijoiden ja henkilöstön kanssa läpi lukukauden alussa. Kyseinen kansio on henkilöstön saatavilla sähköisesti ja yhtä paperiversiota säilytetään sovitussa paikassa toimintayksikössä. Jokaisessa tilassa on paperisena poistumis-/suojautumisohje ja pikaohje A4-kokoisena. Pelastusharjoitus järjestetään kouluissa vähintään kerran vuodessa ja esiopetusryhmissä kaksi kertaa vuodessa; toinen on poistumisharjoitus ja toisessa harjoitellaan sisätiloihin suojautumista. Esimerkki turvallisuuskansion ja kriisisuunnitelman sisällöstä on tämän suunnitelman liitteenä (Liitteet 2 ja 3).

3.3. Toimintayksikkökohtainen yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä

Esiopetuksessa päiväkodin johtaja, koulussa ja oppilaitoksessa rehtori nimeää toimintayksikkökohtaisen yhteisöllisen opiskeluhoitoryhmän, joka vastaa toimintayksikön opiskeluhoillon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Toimintayksikkökohtaisen yhteisöllisen opiskeluhoitoryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen. Ryhmää johtaa koulussa joko rehtori tai apulaisrehtori ja esiopetuksessa päiväkodin johtaja. Lisäksi sen toimintaan voivat Heinolassa tarpeen mukaan osallistua esimerkiksi oppilaiden edustajat, kouluterveydenhoitaja, lastenneuvolan terveydenhoitaja, koulukuraattori, koulupsykologi, laaja-alainen erityisopettaja, vanhempainyhdistyksen jäsenet, 7–9-luokilla oppilaanohjaaja ja koulunuorisotyöntekijä sekä tarpeen mukaan esimerkiksi ravitsemusterapeutti tai liikuntaneuvoja.

Kun luokkaa tai esiopetusryhmää käsitellään yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmässä yhteisöllisesti, mukana on luokanvalvoja/luokan opettaja/esiopetusryhmän opettaja ja oppilaiden edustus.

Yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä laatii työnsä tueksi vuosisuunnitelman, joka on osa työyksikön työsuunnitelmaa ja jonka avulla varmistetaan, että kaikki yhteisöllisen oppilashuollon tehtävät tulevat vuoden mittaan käsitellyiksi. Suunnitelmaan jätetään tilaa myös akuuttien hyvinvoinnin riskien käsittelyyn yhteisöllisessä opiskeluhoitoryhmässä.

Yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä kokoontuu säännöllisesti, ja kaikkien luokkien ja esiopetusryhmien tilanne käsitellään siellä vuosittain yleisellä tasolla. Siinä käsitellään kouluterveyskyselyn, yläkoulussa Mitä kuuluu? -kyselyn ja lukiossa käytettävän Opintokamun tulokset, kriisusuunnitelmat ja koko toimintayksikön hyvinvoinnin edistämiseen tähtäävät toimintamallit.

Yhteisöllisessä opiskeluhoollossa suunnitellaan ja toteutetaan terveiden elintapojen, mielenterveystaitojen sekä tunne- ja vuorovaikutustaitojen edistämistä yhteisten, keskustelua ohjaavien työvälineiden ja arviointikyselyiden avulla. Yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä voi olla suunnittelemassa erilaisia teemapäiviä, kyselyjä ja erilaisia koulun ja esiopetusryhmän toimintakulttuurin kehittämiseen tähtääviä toimenpiteitä ja ohjelmia. Heinolassa on viime aikoina kehitetty ja otettu käyttöön esimerkiksi Perheiden illat, joissa lasten ja perheiden kanssa työtä tekevät tahot ovat kertomassa toiminnastaan ja järjestämässä aktiviteetteja, matalan kynnyksen minuuttikyselyt, joilla kartoitetaan huoltajien kantaa kulloinkin ajankohtaiseksi koettuun asiaan ja ESKO, Ei Saa Kiusata Ollenkaan -ohjelma, jonka painopiste on ennaltaehkäisyssä korjaavaa toimintaa unohtamatta. Omien innovaatioiden lisäksi käytössä ovat mm. Verso-, KiVa sekä tuki – ja kummioppilas -toiminta.

Laajojen terveystarkastusten luokkakohtaisia yhteenvetoja on mahdollista käsitellä koulun toiveiden mukaisesti. Oppilaiden/opiskelijoiden kokemukset omasta hyvinvoinnistaan ja luokan tilanteesta kartoitetaan valtakunnallisilla, seudullisilla ja Heinolan luokahuoltamotoimintaan liittyvillä kyselyillä. Luokan ja esiopetusryhmän kanssa käydään kyselyjen pohjalta ikätasoisesti läpi luokka- ja ryhmäkohtainen tilanne. Kyselyistä nousevien havaintojen perusteella voidaan luokkaan ja esiopetusryhmään kohdentaa hyvinvointia ja turvallisuutta tukevia yhteisöllisiä toimintamalleja. Heinolassa perhekoutsi, yhteisöpedagogi, opiskeluhoollon henkilökunta, kouluvalmentaja ja nuorisopalvelujen henkilökunta järjestävät esimerkiksi ryhmäytymispäiviä, kaveri- ja tunnetaitotunteja sekä pienryhmätoimintaa. Tarvittaessa konsultoidaan sosiaalihuoltoa, lastenpsykiatriaa, lastenneurologiaa ja poliisia.

Koulukohtainen yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä laatii arviointisuunnitelman, jossa kuvataan seurattavat toimenpiteet ja toimintatavat, joiden toteutumista ja vaikuttavuutta arvioidaan vuosittain kevätlukukauden päättyessä. Lisäksi opiskeluhoollon arvioidaan koulukohtaisesti vuosittaisilla caf-kyselyillä sekä oppilaille ja opiskelijoille tehtävien kouluterveyskyselyiden, KiVa-kyselyiden ja luokkakyselyiden avulla.

Esi- ja perusopetuksen sekä toisen asteen opiskeluhoollon ohjausryhmät kokoontuvat kuntatasolla yhdessä 2–3 kertaa lukuvuodessa käsittelemään koulujen itsearviointien, kouluterveyskyselyiden, TEA-viisaritulosten ja maakunnallisten arviointien tuloksia. Kuntakohtaisesti seurataan myös pitkittyneitä poissaoloja ja kiusaamisen vastaisen työn edistymistä.

Opiskeluhoollon kunnallinen ohjausryhmä

Yhteisöllinen opiskeluhoollon on tärkeä osa esiopetuksen, koulujen ja oppilaitosten toimintakulttuuria ja sen kehittäminen edellyttää johtamista. Siksi opetuksen järjestäjä asettaa opiskeluhoollon ohjausryhmän, joka huolehtii kuntatasolla yhteisöllisen opiskeluhoollotyön linjauksista ja työnjaosta. Kuntakohtainen opiskeluhoollon ohjausryhmä ohjaa, seuraa ja arvioi koulukohtaista opiskeluhoollotyötä ja laatii lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan kuvauksen opiskeluhoollosta. Opiskeluhoollon arvioidaan maakunnallisten arviointikyselyiden ja kouluterveyskyselyiden avulla. Lisäksi seurataan koulupsykologien ja koulukuraattoreiden tilastoja, erityisesti määräaikaisten toteutumista.

Ryhmä koordinoi yhteisöllisen opiskeluhoollon kehittämiseksi tehtävää yhteistyötä toimintayksiköiden ulkopuolisten lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien tahojen kanssa. Työryhmä tekee yhteistyötä myös nuorisovaltuuston, vanhempainyhdistyksen ja järjestöjen kanssa. Vuonna 2023 ryhmään kuuluu edustajat oppilaanohjauksesta (Tiina Enqvist), opiskeluhoollon vastaava kuraattori Maarit Hildén sekä

kouluterveydenhoitajien esihenkilö, nuorisopalvelujohtaja (Anne Andersson), kokemusasiantuntija eli huoltajien edustaja (Tiina Aalto-Toivola), varhaiskasvatusjohtaja (Päivi Salminen), koulutusjohtaja (Pia Helander), hyvinvointipäällikkö (Kirsi Mäkilä) ja huoltajien edustaja. Ohjausryhmän puheenjohtajana toimii hyvinvointijohtaja (Pirjo Hepo-oja).

Opiskeluhoitosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen on osa opetuksen järjestäjän omavalvontaa koskevaa tehtävää. Opetuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä eri palvelualueiden opiskeluhoitopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa opiskeluhoillon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta.

4. Yksilökohtainen opiskeluhoito

Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla tarkoitetaan oppilaalle tai opiskelijalle annettavia lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon palveluja, opiskeluhoillon psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä yksittäistä oppilasta/opiskelijaa koskevaa monialaista opiskeluhoitoa. Palveluja tarjotaan oppilaille ja huoltajille siten, että ne ovat helposti saatavilla ja ne järjestetään lain edellyttämässä määräajassa.

Kouluterveydenhuollossa toteutettavat laajat terveystarkastukset sekä muut määräaikaistarkastukset ovat osa yksilökohtaista opiskeluhoitoa ja niistä tehtävät yhteenvedot tuottavat tietoa myös yhteisöllisen oppilashuollon toteuttamiseen.

Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoitteena on seurata ja edistää oppilaan kokonaisvaltaista kehitystä, terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Tärkeätä on myös varhaisen tuen turvaaminen ja ongelmien ehkäisy. Oppilaiden yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon sekä oppilashuollon tuen rakentamisessa että toimintayksikön arjessa.

Yksilökohtainen opiskeluhoito perustuu aina oppilaan sekä tarpeen niin vaatiessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan/opiskelijan osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuisa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti. Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista. Työ järjestetään niin, että oppilas voi kokea tilanteen kiireettömänä ja hän tulee kuulluksi. Opiskeluhoitotyössä noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

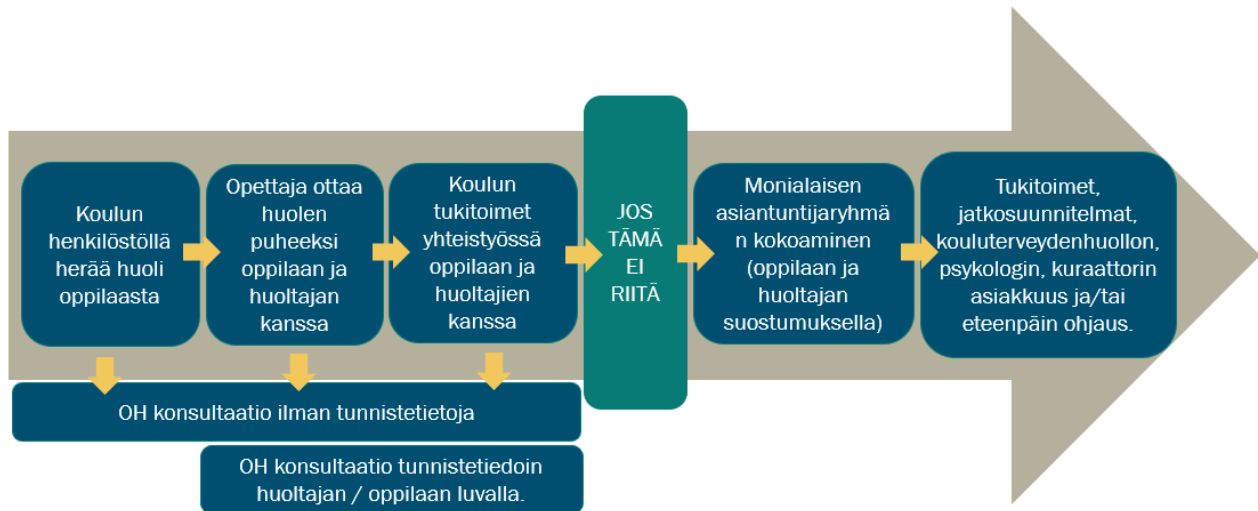
Asian käsittely myös yksittäisen oppilaan tueksi koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä ja ryhmän kokoonpano perustuu oppilaan/opiskelijan tai tarvittaessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan/opiskelijan tai huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia opiskeluhoillon yhteistyötahoja tai oppilaan läheisiä. Ryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa oppilaan/opiskelijan asiassa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta.

Yksittäistä henkilöä koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan opiskeluhoitokertomus, jossa käytetään Wilma-sivustolta löytyvää lomaketta. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen opiskeluhoillon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot opiskeluhoitokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet.

4.1. Oppilaan/opiskelijan ohjaaminen opiskeluhuoltopalveluihin

Kun oppilaan/opiskelijan käyttäytymisessä tai oppimisessa ilmenee jotain, minkä vuoksi aikuinen pohtii, onko kaikki kunnossa, noudatetaan Heinolassa, Kun huoli herää -mallia.

Kuva 2: Kun huoli herää

On tärkeää, että aikuiset eivät liian pitkään pohdi asiaa itsekseen, vaan välittömästi huolen herättyä ottavat sen puheeksi oppilaan/opiskelijan ja huoltajan kanssa sekä konsultoivat opiskeluhuollon henkilöstöä ilman tunnistetietoja. Heinolassa on huomattu, että perusopetuksessa opettajien puuttumisen kynnys vaihtelee suuresti ja siksi lukuvuoden 2023–2024 aikana on tarkoitus laatia perusopetukseen opiskeluhuollon käsikirja, jossa mm. määriteltäisiin yhteisiä käytäntöjä ja toiminnan minimejä oppilaiden yhdenvertaisuuden varmistamiseksi.

4.2. Monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen ja suostumuksen hankkiminen sekä ryhmän yhtenäiset menettelytavat yksittäistä oppilasta tai opiskelijaa koskevan asian käsittelyssä

Monialainen asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen lapsen/oppilaan/opiskelijan tai oppilasryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja opiskeluhuollon palvelujen järjestämiseksi lapsen/oppilaan/opiskelijan ja/tai huoltajan suostumuksella. Ryhmän kokoonpanosta ja työskentelyn aloittamisesta voidaan sopia suullisesti, mutta ensimmäisessä kokoontumisessa pyydetään suostumus kirjallisesti. Pääsääntöisesti huoltaja ja/tai lapsi/oppilas/opiskelija osallistuvat asiantuntijaryhmän työskentelyyn.

Ryhmän kokooa se opetushenkilöstön tai opiskeluhuollon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmän koollekutsuja voi konsultoida tarvittaessa rehtoria/päiväkodin johtajaa ja/tai tarvittavia opiskeluhuollon palveluiden edustajia ennen asiantuntijaryhmän kokoamista mm. ryhmän kokoonpanosta.

Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Vastuuhenkilö tiedottaa sovitusti opetuksen järjestämiseen liittyvät asiat ja sovitut järjestelyt tarvittaville henkilöille, esimerkiksi rehtorille/päiväkodin johtajalle.

4.3. Opiskeluhohtokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen

Yksittäistä lasta/oppilasta/opiskelijaa koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan opiskeluhohtokertomus. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen opiskeluhohton järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot opiskeluhohtokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä. Opiskeluhohtokertomukseen kirjataan lain edellyttämät asiat:

- lapsen/oppilaan/opiskelijan nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen lapsen huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
- asian aihe ja vireille panija
- lapsen/oppilaan/opiskelijan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma
- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot

Opiskeluhohtokertomukset tallennetaan oppilashallintojärjestelmään. Opetuksen järjestäjä vastaa henkilötietojen käsittelystä ja ylläpitää rekisteriä. Tietosuojaseloste on nähtävissä Heinolan kaupungin verkkosivuilla. Jos sivulliselle annetaan opiskeluhohtokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä, mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

4.4. Opiskeluhohton tuki kurinpitorangaistuksen tai opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä

Rehtori voi evätä oppilaan osallistumisen opetukseen enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen oppilaan taikka koulussa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi. Oppilaan osallistuminen opetukseen voidaan edellä mainitulla perusteella evätä myös seuraavaksi työpäiväksi, mikäli opetuksen järjestäjä tarvitsee aikaa suunnitella oppilaan paluuta takaisin opetukseen ja tarjota oppilaalle oppilashuhton palveluita sekä tukea turvallista paluuta opetukseen.

Opetuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaalle/opiskelijalle, jolle on määrätty kurinpitorangaistus tai jolta opetus on evätty jäljellä olevan työpäivän ajaksi, järjestetään tarvittava opiskeluhohto. Tässä sovelletaan yksilöllisen opiskeluhohton menettelyjä, eli opettaja huolehtii tiedonkulusta kodin ja koulun välillä sekä tarvittavin osin kokoaa moniammatillisen asiantuntijaryhmän oppilaan ja /tai huoltajan suostumuksella oppilaan/opiskelijan tuen saannin varmistamiseksi. Tiedottamisessa käytetään Wilmasta löytyvää lomaketta. Kouluilla on oma, yhtenäinen ja sovittu käytäntö siitä, miten tilanteissa toimitaan. Tapauskohteisesti voidaan konsultoida koulutusjohtajaa.

Esiopetus perustuu perusopetuslakiin ja näin ollen myös sieltä olisi perusopetuslain mukaan mahdollista erottaa lapsi määräaikaisesti. Samalla lapsella on kuitenkin subjektiivinen oikeus hoitoon. Hoito ja esiopetus kulkevat lähes aina käsi kädessä, minkä vuoksi Heinolassa ei ole erotettu lapsia esiopetuksesta. Määräaikainen erottaminen voisi olla mahdollista vain, mikäli huoltajat ja esiopetusyksikkö yhdessä toteaisivat lapsen tarvitsevan taukoa sekä esiopetuksesta että hoidosta.

Määräaikaisesta erottamisesta päättää Heinolassa Perusopetuksen kurinpidollinen toimielin. Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen tulee olla edustettuna käsiteltävässä oppivelvollisen lapsen koulusta erottamista koskevaa asiaa opetustoimesta vastaavassa toimielimessä, jollei sosiaalihuollosta vastaava toimielin arvioi läsnäolon olevan ilmeisen tarpeetonta.

4.5. Yhteistyö kouluterveydenhuollon laajoissa terveystarkastuksissa

Kouluterveydenhuollon laajat terveystarkastukset tehdään 1., 5. ja 8. luokilla. Huoltajat kutsutaan aina mukaan tarkastuksiin ja tarkoitus on arvioida koko perheen hyvinvointia. Tarkastusta varten oppilas/opiskelija täyttää terveystarkastuslomakkeen ja vanhemmat terveystarkastuksen esitietolomakkeen. Perheen, koulun ja kouluterveydenhuollon yhteistyötä vahvistetaan yhteisellä arvioinnilla oppilaan/opiskelijan selviytymisestä ja hyvinvoinnista koulussa. Laajoissa terveystarkastuksissa huomioidaan kaikki edellä mainitut kyselyt ja niissä esille tulevat asiat käydään läpi oppilaan ja vanhempien kanssa. Oppilaan/opiskelijan ja vanhemman suostumuksella annetaan oppilaan hyvinvoinnista kirjallinen palaute opettajalle tarkastuksen jälkeen. Terveystarkastusten jälkeen 8. -luokan terveystarkastusten jälkeen koontilomakkeen, joka käydään läpi yhteisöllisessä opiskeluhuoltoryhmässä yhdessä sovitulla tavalla ja aikataululla.

4.6. Lapsen, oppilaan tai opiskelijan sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen toimintayksikössä

Huoltajien tehtävä on kertoa oppilaitoksessa, koulussa tai esiopetuksessa olevan lapsen opettajalle ja ohjaajalle lapsen sairauksista ja niiden hoidosta. Lapsen sairaus saattaa vaatia erityistoimenpiteitä, mutta erityisjärjestelyt on aina sovittava toimintayksikössä lapsi- ja perhekohtaisesti yhteisymmärryksessä kodin ja toimintayksikön kanssa.

Kun lapsella on vakava tai pitkäaikainen sairaus, on toimintayksikössä sovittava hoitoneuvottelu, johon osallistuvat vanhempien sekä opettajan ja ohjaajan lisäksi erikoissairaanhoidosta sairaanhoitaja. Hoitoneuvottelussa tarkastellaan ja selvitetään lapsen selviytymistä koulussa tai esiopetuksessa ja hänen mahdollisesti vaatimiaan erityisjärjestelyjä sekä kirjataan hoitoneuvottelun tulos erilliseen sopimukseen. Neuvotteluihin pyydetään paikalle kouluterveydenhoitaja tai lastenneuvolan terveydenhoitaja ja tarvittaessa myös koululääkäri tai neuvolan lääkäri. Lääkinnästä tehdään lääkehoitosuunnitelma, jonka tekemiseen osallistuvat kaikki lapsen kanssa toimivat aikuiset, mukaan lukien kouluterveydenhoitaja ja iltapäiväkerhon ohjaajat. Suunnitelmassa todetaan mm., kuka saa antaa lääkettä, missä sitä säilytetään, milloin annetaan ja kuka mittaa esim. hiilihydraatit tai sokerit. Pääsääntöisesti lääkehoidosta vastaa lapsi itse ohjaajien valvonnassa. Henkilökunnalle järjestetään tarvittaessa koulutusta. Esimerkiksi minilääkelupia on monilla ohjaajilla.

Kun lapsi aloittaa esiopetuksessa tai koulussa, järjestetään hoitoneuvottelu jo keväällä, jotta tarpeelliset erityisjärjestelyt ehditään suunnitella. Hoitoneuvottelu sovitaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun lapsella on todettu vakava tai pitkäaikainen sairaus, joka vaikuttaa lapsen vointiin koulussa tai esiopetuksessa. Hoitoneuvottelua voi ehdottaa myös toimintayksikön henkilöstö, kun lapsen voinnissa ja jaksamisessa tapahtuu havaittavia muutoksia.

Jokaisen aikuisen on velvollisuus auttaa parhaan kykynsä mukaan, jos lapselle koulussa tai esiopetuksessa tulee hätätilanne kuten epilepsia-kohtaus, insuliinishokki tai vakava allerginen reaktio. Terveystieteiden ammattilaisen tietämystä tai taitoa ei silloin edellytetä. Tarkemmat ohjeet löytyvät Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän verkkosivuilta. Esiopetuksen osalta noudatetaan Heinolan lääkehoitosuunnitelmaa.

4.6.1. Erityisruokavaliot

Koulun ja esiopetuksen ruokailussa on otettu syksystä 2012 käyttöön uudet ohjeet ja lomakkeet erityisruokavalioiden ilmoittamisesta. Wilman etusivulta löytyvä todistus erityisruokavaliosta -lomake on päivitetty vastaamaan valtakunnallista allergiaohjelmaa, joka korostaa terveyden tukemista. Pysyvistä erityisruokavaliosta, kuten keliakiaruokavaliosta ja diabeetikon ruokavaliosta sekä vaikeista ruoka-allergioista, täytetään todistus erityisruokavaliosta ruokailua varten. Lomake toimitetaan terveydenhoitajan kautta koulun/päiväkodin keittiöön ja tieto päivitetään vuosittain.

Kansallisen Allergiaohjelman mukaisesti lieviä oireita (ohimenevä suun kutina tai kirvely tai ihon punoitus) aiheuttavia ruoka-aineita ei tule enää hoitaa välttämällä vaan altistamalla ja vähitellen siedättämällä. Näin ollen lievistä allergioista aiheuttavista ruoka-aineista ei enää laadita välttötodistusta. Uskonnollisista ja eettisistä ruokarajoituksista vanhemmat ilmoittavat erillisellä lomakkeella suoraan koulun/päiväkodin keittiölle.

5. Yhteistyön järjestäminen lasten/oppilaiden/opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä koulussa työskentelevien ja muiden lasten/oppilaiden/opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Opiskeluhoito on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä. Sitä toteutetaan yhteistyössä lasten/oppilaiden/opiskelijoiden ja huoltajien kanssa. Opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan opiskeluhoitoon toimintatavat lasten/oppilaiden/opiskelijoiden ja huoltajien osallisuuden edistämiseksi sekä yhteistyön järjestämiseksi. Suunnitelman laatimisvaiheessa on haastateltu lapsia, oppilaita ja opiskelijoita eri luokka-asteilta sekä tavattu huoltajia heidän toiveidensa kuulemiseksi. Opetustoimen ja opiskeluhoitoon henkilökunta on osallistunut jakamalla dataa ja ajatuksia resurssien tarpeesta sekä käytössä olevista toimintamuodoista.

5.1. Lapsen/oppilaan/opiskelijan ja huoltajan osallisuus yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa

Yhteisöllistä opiskeluhuoltotyötä suunnitellaan yhteistyössä lasten/oppilaiden/opiskelijoiden ja huoltajien kanssa. Esimerkiksi yhteisöllisen opiskeluhuoltoryhmän luokkien/esiopetusryhmien käsittelyssä voidaan tehdä kyselyitä ja kutsua lapsia/oppilaita/opiskelijoita mukaan yhteisölliseen opiskeluhuoltoryhmään. Jokainen alakoulun oppilas pääsee luokkahuoltamossa keskustelemaan opiskeluhuollon henkilöstön kanssa esille tulevista asioista. Lisäksi Heinolassa on ainakin yhdellä koululla aloitettu rehtorin kyselytunnit oppilaille. Lukiossa opiskelijoiden edustaja on läsnä henkilökunnan kokouksissa tuomassa opiskelijoiden terveisiä. Esiopetuksessa pidetään lastenkokouksia.

Vanhemmilta kerätään tietoa ja mielipiteitä esiopetusryhmien, luokkien ja koulu yhteisön toiminnasta vanhempainilloissa, perheiden illoissa, osaamiskeskusteluissa ja kyselyiden avulla. Toimintayksikön yhteisöllinen opiskeluhuoltosuunnitelma tehdään yhteistyössä huoltajien edustajien kanssa. Heinolassa pohditaan, kutsuttaisiinko esimerkiksi vanhempainyhdistyksen puheenjohtaja yhteisöllisen opiskeluhuoltoryhmän kiinteäksi jäseneksi ja miten oppilaiden edustaja valittaisiin.

Yksilökohtaisen opiskeluhuoltotyön suunnittelu tapahtuu aina yhdessä huoltajan ja oppilaan/opiskelijan kanssa. Lapsi/oppilas/opiskelija, huoltaja, opettaja tai opiskeluhuollon palveluiden edustaja sopivat yhdessä, ketkä osallistuvat monialaisen asiantuntijaryhmän kokoukseen, joka toteutetaan mahdollisimman pienellä kokoonpanolla. Lapsi/oppilas/opiskelija on mukana kokouksessa, ellei sitä katsota hänen kehitykselleen haitalliseksi tai ellei se ole käytännön syistä mahdotonta järjestää. Esiopetuksessa lapselle laaditaan henkilökohtainen esiopetussuunnitelma yhdessä huoltajien kanssa lokakuun loppuun mennessä. Suunnitelmaa käydään läpi ja arvioidaan yhdessä huoltajien kanssa tarpeen mukaan, mutta viimeistään toimintakauden loppupuolella. Esiopetusikäiselle mahdollistetaan keskusteluissa mukana oleminen.

5.2. Koulun opetus- ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä

Heinolan perusopetuksen lukuvuosi 2023–2024 käynnistyy opiskeluhuoltomarkkinoilla, jossa opiskeluhuollon ja opetustoimen avainhenkilöt kertovat lakimuutoksen vaikutuksista opiskeluhuoltotyöhön ja opetussuunnitelmaan. Markkinoilla aloitetaan Päijät-Hämeen poissaoloihin puuttumisen mallin jalkautus osana sitouttavaa koulu yhteistyötä, esitellään opiskeluhuollon ja muiden koulujen yhteistyökumppaneiden työntekijät sekä jaetaan opiskeluhuollon tähti-ideoita.

Varhaiskasvatuksessa on tekeillä tuen käsikirja, jonka avulla perehdytetään niin uusia kuin entisiäkin työntekijöitä oikeanlaisiin toimintatapoihin. Lukiossa yhteisöllistä opiskeluhuoltotyötä johtaa opinto-ohjaaja apunaan laaja-alainen erityisopettaja. He virittävät ja pitävät yllä keskustelua tunne- ja vuorovaikutustaitojen tärkeydestä. Heinolassa tullaan 2023–2024 satsaamaan koulutusrahoja nimenomaan tunne- ja vuorovaikutustaitokoulutuksiin. Tavoitteena on kouluttaa koko opetushenkilöstö.

Keskeiset puuttumisen mallit ovat kaikkien nähtävillä Heinolan kaupungin kotisivuilla ja niistä muistutetaan säännöllisesti henkilökuntaa. <https://www.heinola.fi/kasvatus-ja-koulutus/puuttumisen-mallit/>

5.3. Opiskeluhuollon moniammatillinen yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen, joustavan perusopetuksen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon. Sen laadinnasta vastaa koulussa luokanopettaja/luokanvalvoja ja esiopetuksessa ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja. Tehostetun tuen aloittaminen ja järjestäminen käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä opiskeluhuollon ammattihenkilöiden kanssa. Päätetty ajankohta tehostetun tuen aloittamisesta, jatkamisesta tai päättymisestä kirjataan oppilaan oppilashallinto-ohjelmaan.

Tehostetun tuen pedagogiset tavoitteet ja toimet suunnitellaan oppimissuunnitelmaan yhteistyössä oppilaan, huoltajan ja oppilasta opettavien kanssa. Mikäli tehostetun tuen antamisesta huolimatta oppilaan kehitys ei etene toivotulla tavalla, aloitetaan pedagogisen selvityksen valmistelu erityisen tuen hallintopäätöstä varten.

Lasta/oppilasta opettavat opettajat valmistelevat pedagogisen selvityksen. Laadinnasta vastaa luokanopettaja/luokanvalvoja ja esiopetuksessa varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Pedagogiset arviot ja selvitykset käsitellään monialaisessa yhteistyössä opiskeluhuollon ammattihenkilöitä konsultoiden. Opiskeluhoitohenkilö arvioi, tarvitaanko pedagogisten tukitoimien lisäksi myös opiskeluhuollollista tukea tai selvitystä, esim. psykologisia tai lääketieteellisiä tutkimuksia, sosiaalista selvitystä tai toimintayksikön ulkopuolisten tukitoimien piiriin ohjaamista. Erityisen tuen pedagogiset tavoitteet ja toimet suunnitellaan HOJKSiin yhteistyössä oppilaan, huoltajan ja oppilasta opettavien kanssa. Hallintopäätöksen erityiseen tukeen siirtämisestä tekee koulun osalta koulutusjohtaja ja esiopetuksen osalta varhaiskasvatusjohtaja kuultuaan kaikkia huoltajia.

5.3.1. Yhteistyö joustavan perusopetuksen yhteydessä

Heinolan perusopetuksessa joustavaan perusopetukseen hakeminen valmistellaan moniammatillisessa asiantuntijaryhmässä yhdessä oppilaan ja huoltajan kanssa oppilaan omalla koululla. Oppilaalle ja huoltajalle kerrotaan, mitä joustavalla perusopetuksella tarkoitetaan ja miten toiminta on Heinolassa järjestetty. Oppilas ja huoltaja laativat hakemuksen. Hakemukseen liitetään oppilaan pedagoginen arvio/-selvitys riippuen oppilaan tuen asteesta. Hakemuksen perusteella toteutetaan moniammatillisessa yhteistyössä haastattelu. Hakuprosessia ohjaa kuntaan laadittu erillinen ohjeistus joustavan perusopetuksen JOPO-luokalle hakemisen prosessista.

JOPO-luokalla opiskelevalla oppilaalla on saatavissa koulun opiskeluhoitopalvelut. Yhteistyötä oppilaan, huoltajan, JOPO-opettajan ja mahdollisten muiden tarvittavien opiskeluhoitohenkilöiden kesken toteutetaan oppilaalle laadittuun oppimissuunnitelmaan tai HOJKSiin kirjattujen toimien mukaisesti. Huoltajan tuki nuorelle on onnistumisen kannalta ensiarvoisen tärkeää. Opettaja toimii tiiviissä yhteistyössä muiden oppilaan koulunkäyntiä tukevien yhteistyötahojen kanssa.

5.3.2. Yhteistyö sairaalaopetuksen yhteydessä

Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetus järjestetään ensisijaisesti oppilaan omassa koulussa tai esiopetuksen järjestämispaikassa. Oppilaalle järjestetään opetusta ja tukea siinä määrin kuin se hänen terveytensä, pedagogiset erityistarpeensa ja erikoissairaanhoidon hoidolliset ja kuntoutukselliset toimenpiteet huomioon ottaen on perusteltua.

Oppilaalla on omassa koulussaan tai esiopetusryhmässään käytössä kaikki toimintayksikön tukitoimet kolmiportaisen tuen mukaisesti. Mikäli oppilaan kohdalla opetus järjestetään oman koulun tai esiopetusryhmän sijasta sairaalaopetuksessa, toteutetaan siirtyminen oppilaan, huoltajan tai muun laillisen edustajan, opetuksen järjestäjän, sairaalaopetusyksikön ja erikoissairaanhoidon moniammatillisessa yhteistyössä.

Sairaalaopetus on erikoissairaanhoidon yhteydessä annettavaa perusopetusta avo- ja osasto-oppilaille. Sairaalaopetuksessa korostuvat kasvatuksen ja opetuksen lisäksi pedagoginen kuntoutus ja kaikkien oppilasta opettavien, kasvattavien tai hoitavien tahojen keskinäinen yhteistyö ja konsultaatio.

Sairaalaopetuksessa tuetaan oppilaan koulupolkua. Nivelvaiheyhteistyö oppilaan oman koulun tai esiopetusryhmän kanssa korostuu tulo- ja paluuvaiheessa. Oppilaan tukitoimien ja opetuksen järjestämiseksi järjestetään sairaalaopetuksen koordinoimana sekä tulo- että paluuvaiheessa verkostopalaveri, johon kootaan tarvittava monialainen asiantuntijaryhmä. Oppilaan tulee voida palata siihen opetukseen, johon oppilas osallistui ennen siirtymistä sairaalaopetukseen.

Nivelvaiheyhteistyössä noudatetaan maakunnallisesti sovittuja yhtenäisiä periaatteita oppilaan siirtyessä omasta lähikoulusta sairaalaopetukseen, sairaalaopetuksessa oloaikana ja oppilaan palatessa takaisin lähikouluun.

5.4. Yhteistyö toimintayksikön ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa kuten nuorisopalvelut, lastensuojelu, erikoissairaanhoido ja poliisi

Keskeistä toimintayksikön ulkopuolisten toimijoiden kanssa toteutettavassa yhteistyössä on varmistaa oppilaan kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen. Oppilaalla/opiskelijalla, huoltajilla ja jokaisella oppilasta tukevalla taholla on selkeä kuva siitä, miten ja kenen kanssa oppilaan/opiskelijan asioita edistetään. Toimivan yhteistyön lähtökohdaksi on oppilaan/opiskelijan, perheen ja toimijoiden keskinäinen arvostus. Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista.

Toimintayksikön ulkopuoliset palvelut ja yhteistyökumppanit on kuvattu Päijät-Hämeen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa (2018–2021). Yksilökohtaisessa opiskeluhoitotyössä toteutettavaa yhteistyötä oppilaan/opiskelijan, huoltajan, koulun/esiopetusryhmän sekä toimintayksikön ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa ohjaavat opiskeluhoitotyön prosessikuvaukset sekä toimijoiden laatimat ohjeistukset yhteistyön käytänteisiin. Yksittäistä lasta/oppilasta/opiskelijaa koskevassa opiskeluhoitotyössä noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Asian käsittely yksittäisen lapsen/oppilaan/opiskelijan tueksi koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä ja ryhmän kokoonpano perustuu oppilaan/opiskelijan tai tarvittaessa huoltajan suostumukseen. Kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia koulun/esiopetusryhmän ulkopuolisia tahoja tai oppilaan läheisiä. Tällaisia ulkopuolisia tahoja voivat olla mm. erikoissairaanhoido ja lastensuojelu.

Lapsen/oppilaan/opiskelijan kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemisen kannalta on tärkeää jakaa tietoa huoltajien ja niiden toimijoiden kanssa, jotka tukevat lapsen/oppilaan/opiskelijan kasvua, kehitystä ja oppimista. Mikäli lasta/oppilasta/opiskelijaa tuetaan koulun/esiopetusryhmän ulkopuolisten toimijoiden taholta (esim. lastensuojelu, erikoissairaanhoido), yhteistyön ja tiedon jakamisessa on hyvä hyödyntää mm. verkostotapaamisia kokonaistilanteen kartoittamiseksi. Tarkoituksena on koota lapsen/oppilaan/opiskelijan tukemisen kannalta keskeiset toimijat yhteen. Näin voidaan välttää mm. päällekkäisiä tukitoimia ja suunnitella lapsen ja nuoren kannalta tarkoituksenmukaisimmat toimet hänen tukemisekseen. Keskeistä on sopia yhdessä työnjaosta jatkotoimenpiteiden suhteen sekä seuraava tapaaminen seurannan

varmistamiseksi. Verkostotapaamisten koollekutsumisen työnjaosta sovitaan koulun oppilaan/opiskelijan asioissa kootun monialaisen asiantuntijaryhmän kesken.

Toimintayksiköissä voi työskennellä määräaikaaisesti erilaisia hanketyöntekijöitä tai esim. nuorisotyöntekijöiden työstä osa voi tapahtua yksikön tiloissa. Yksilökohtaisessa opiskeluhoultotyössä varmistetaan, että työn- ja vastuunjako eri toimijoiden kesken on selkeä. Työ suunnitellaan aina yksikön henkilöstön kanssa siten, että se tukee hyvinvointia edistävää toimintaa. Yhteistyötä ohjaavat koulun toimintaohjeet äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa.

Poliisin kanssa yhteistyö näkyy erityisesti koulupoliisitoiminnassa. Koulupoliisi tekee koulutus- ja valistustyötä kouluissa. Koulupoliisijärjestelmän tarkoituksena on lisätä koulujen ja poliisin välistä yhteistyötä. Valvonta- ja järjestystehtävien lisäksi nimikkopoliisi voi esimerkiksi opettaa liikenne- ja laillisuusasioita sekä olla mukana opiskeluhoillon työryhmässä ja vanhempainilloissa.

Koulu tekee yhteistyötä poliisin kanssa tarpeen mukaan myös tilanteissa, joissa oppilaan tai opiskelijan turvallisuus on vaarantunut. Hyviä kokemuksia on saatu poliisin jalkautuvien tahojen, koulujen ja nuorisopalveluiden kanssa tehdystä tiedonvaihdesta ennakkoon, jolloin poliisi on etukäteen voinut ottaa toiminnassaan huomioon tulevat tapahtumat ja resursoida voimansa ennalta tapahtumapaikoille. Tällä tavoin he ovat voineet ennalta estää yleisen järjestyksen ja turvallisuuteen liittyvät uhat tai ainakin minimoida henkilöihin tai omaisuuteen liittyvät vahingot. Kouluja on ohjeistettu lähettämään viesti osoitteeseen ennaltaestava.hame@poliisi.fi otsikolla HUOLI-ILMOITUS KIIRE! Viestissä tulee kuvata esim. tuleva ei-toivottu tapahtuma, tiedossa oleva kellonaika, tapahtumapaikka/osoite, arvioitu osallistujamäärä ja koulun yhteystiedot.

5.5. Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoillon periaatteista ja menettelytavoista tiedottaminen lapsille/oppilaille/opiskelijoille, huoltajille ja yhteistyötahoille

Lapsille/oppilaille/opiskelijoille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa käytettävissä olevasta opiskeluhoillosta ja heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhoillon palveluja heti huolen herättyä. Lapsen/oppilaan/opiskelijan ja huoltajan osallisuus opiskeluhoillossa, suunnitelmallinen yhteistyö ja opiskeluhoillosta tiedottaminen lisäävät opiskeluhoillon tuntemusta ja edesauttavat palveluihin hakeutumista. Eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden keskinäinen konsultaatio on tärkeä työmenetelmä opiskeluhoillossa.

Toimintayksikkö tiedottaa monipuolisesti opiskeluhoillon käytännöistä ja opiskeluhoiltopalveluihin hakeutumisen periaatteista. Tiedotuskanavat ovat ensisijaisesti sähköiset välineet (Wilma, Heinolan kaupungin verkkosivut) sekä kirjalliset ilmoitukset ja tiedotteet mm. terveydenhoitajan tiloissa ja yksikön ilmoitustaululla.

Vanhempainilloissa tiedotetaan huoltajia opiskeluhoillon palveluista ja prosesseista. Luokanopettajat/esiopetusryhmän opettajat huolehtivat luokka- ja esiopetusryhmäkohtaisesta tiedottamisesta.

Yhteisöllinen opiskeluhoilto-ryhmä tekee yhteistyötä koulun oppilaskunnan edustajien kanssa luokkakohtaisesti sekä oppilaskunnan hallituksen kanssa koko koulun tasolla. Oppilaat täyttävät kyselyn, jonka tulokset käsitellään luokkahuoltamossa/YOHR:ssä opiskeluhoillon jäsenten kesken. Yhteenveto toimitetaan tiedoksi myös huoltajille Wilman kautta. Koulun vanhempainyhdistys voi osallistua yhteisöllisen opiskeluhoilto-työn suunnitteluun.

Esiopetuksessa yhteisöllisestä opiskeluhollosta tiedotetaan huoltajille esiopetuksen vuosisuunnitelmassa, joka on kirjattuna Wilmassa. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja on mukana vanhempainilloissa kertomassa toimenkuvastaan esiopetusryhmissä.

6. Pohdintaa

Lakiuudistus on tuonut tullessaan epätietoisuutta ja aikataulupaineita. On pitänyt lyhyessä ajassa luoda uudenlaiset tavat toimia. Muutoksessa on tärkeää saada asiat tehtyä annetussa ajassa, mutta myös pysähtyä pohtimaan tehtyjen ratkaisujen toimivuutta. Tätä suunnitelmaa kirjoitettaessa on mieleen nousut kysymyksiä, jotka Heinola haluaisi nostaa pohdintaan.

- Uudessakin tilanteessa on ensiarvoisen tärkeää, että lapsen, oppilaan ja opiskelijan hyvinvoinnin ja oppimisen tukeminen säilyy keskiössä hallinnollisten asioiden sitä vaikeuttamatta. Opiskeluhoito ei ole yhteistyötä vaan yhteistä työtä. Lapsen, oppilaan, opiskelijan ja yhteisön hyvinvoinnin on oltava jatkossakin kaikkien toimijoiden prioriteetti ja sille on löydettävä riittävät resurssit.
- Opiskeluhoitopalveluiden tarpeen arvioinnissa olisi hyvä voida käyttää opiskeluhoiton ammattilaisten omaa arviota, sillä yksiköiden pedagogisen henkilökunnan näkökulma on erilainen. Huolen herätessä opettajalle lapsesta, oppilaasta tai opiskelijasta, hän ei välttämättä ole koulutuksensa puolesta pätevä arvioimaan, millaiselle tuelle olisi eniten tarvetta (esim. tutkimus vs. tuki perheelle), jolloin tuen resurssi voi kohdentua väärin. Tämä tulisi sisällyttää opiskeluhoiton ammattilaisten työnkuvaan ja resursseihin.
- Valtakunnalliset mitoitukset ovat välttämättömiä antamaan suuntaa eri tahojen yhdenvertaiselle kohtelulle esimerkiksi opiskeluhoiton resursseja jaettaessa. Numerot eivät kuitenkaan yksin selitä kaikkea. On keskeistä, että osataan katsoa numeroiden taakse, nähdä syyt ja mahdollisuudet vaikuttaa niihin.
- Opiskeluhoiton ammattilaisten läsnäolo lapsen tai nuoren asiaa koskevissa palaverissa (ilman identifikaatiota) konsultatiivisessa roolissa olisi tärkeää monipuolisen informaation saamiseksi ja oikeansuuntaisten päätösten tekemiseksi. Opiskeluhoiton ammattilaisille tulisi varata lasten, oppilaiden ja opiskelijoiden kohtaamisen lisäksi riittävästi aikaa näille konsultaatioille, joiden kautta paitsi autetaan lasta, oppilasta tai opiskelijaa, myös tuetaan opettajan jaksamista usein haastavissa tilanteissa.
- Saumaton moniammatillinen yhteinen työ vaatii dialogia ja aitoa kohtaamista niin asiantuntijoiden kesken kuin suhteessa perheisiin. Myös sille olisi varattava riittävästi aikaa.
- Tätä suunnitelman kirjoittamista varten on kuultu eri alojen asiantuntijoita. Yhteinen huoli on, että tavoitteet ja pyrkimykset eivät resurssien riittämättömyyden vuoksi todellisuudessa toteudukaan. Esimerkkeinä huolen aiheuttajista mm. oppilaiden terveystarkastusten peruminen/siirtäminen ja koululääkärin puuttuminen joltain yksiköltä kokonaan. Hyvää terveydenhuoltojärjestelmää ei tule rapauttaa, vaan on kaikin keinoin pidettävä kiinni mitoitusten toteutumisesta ja luvattujen palvelujen saatavuudesta.
- Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto on tärkeä osa ennaltaehkäisevää ja hyvinvointia tukevaa toimintaa. Olisi tärkeää turvata resurssit myös oppilaiden/opiskelijoiden spontaaneille käynneille, vaikka näennäinen syy olisikin "sairausten" hoitoa (esim. nilkka kipeä, hengenahdistus tms.), sillä lapselle/nuorelle voi olla helpompi tulla avun piiriin "harmittoman tai tavallisen" asian vuoksi. Samalla voisi kuitenkin saada sanotuksi mieltä askarruttaviakin asioita.

Liitteet

Liite 1: Kriisisuunnitelman sisältö

TOIMIPAIKAN KRIISIVALMIUS

1. KRIISIEN ENNALTAEHKÄISY
  - 1.1. Myönteinen ja turvallinen ilmapiiri
  - 1.2. Itseluottamus ja vuorovaikutus
2. TOIMIPAIKAN KRIISIRYHMÄ
  - 2.1. Kokoonpano
  - 2.2. Tehtävät
3. TIEDOTTAMINEN
  - 3.1. Tiedottaminen kriisitoiminnasta
  - 3.2. Tiedottaminen kriisitilanteessa
4. TOIMINTAMALLEJA ERI KRIISITILANTEISSA
  - 4.1. Onnettomuus koulussa/päiväkodissa
  - 4.2. Asiakkaan kuolema
  - 4.3. Henkilökunnan jäsenen kuolema
  - 4.4. Asiakkaan lähiomaisen kuolema
  - 4.5. Itsemurhan uhka
  - 4.6. Itsemurha
  - 4.7. Vakava sairaus, vamma tai poikkeavuus
  - 4.8. Onnettomuus tai sen uhka koulun ulkopuolella
  - 4.9. Pahoinpitely tai seksuaalinen hyväksikäyttö
  - 4.10. Kun huoltajat kieltävät puhumasta
5. ARVIOINTI KRIISITILANTEEN JÄLKEEN
6. TIETOA LAPSEN KRIISISTÄ
  - 6.1. Mikä on kriisi
  - 6.2. Traumatisoivia tilanteita
  - 6.3. Traumaattisen kriisin vaiheet
  - 6.4. Posttraumaattinen stressihäiriö
7. TIETOA LAPSEN TUKEMISESTA SURUSSA
  - 7.1. Kuolemasta kertominen lapselle
  - 7.2. Muistaminen koulussa/päiväkodissa
  - 7.3. Muistaminen luokassa/ryhmässä
  - 7.4. Opettajan neuvoja
  - 7.5. Surevan lapsen kohtaaminen
  - 7.6. Lasten ja huoltajien käyttäytyminen
8. TIETOA ONGELMIEN TUNNISTAMISEKSI
  - 8.1. Masentuneen tunnistaminen
  - 8.2. Päihteiden väärinkäytön tunnusmerkkejä
  - 8.3. Mahdollisia tunnusmerkkejä seksuaalisesta hyväksikäytöstä
9. KIUSAAMINEN
10. OLE HYVÄ KUUNTELIJA
11. TÄRKEITÄ PUHELINNUMEROITA
12. KIRJALLISTEN VIESTIEN MALLEJA
13. AIHEESEEN LIITTYVÄÄ KIRJALLISUUTTA

Liite 2: Turvallisuuskansion sisältö

1. Sisälle pelastautuminen
  - Suojautuminen väkivallan uhkaa vastaan
  - Vaarallisen henkilön kohtaaminen
2. Ulospoistumistilanne
  - Hätäilmoitus
  - Pelastusorganisaatio ja tehtäväjako (vastuut)
  - Poistumissuunnitelma
  - Poistumisharjoituksen muistilista